

Program Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026 - 2028

Opracowanie
PS MONITORING Sp. z o.o.
w Wadowicach

Autorzy opracowania kierują szczególne podziękowania w stronę wszystkich osób i instytucji, które aktywnie włączyły się do prac w trakcie opracowania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026 - 2028

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	4
1.1. Podstawy prawne Programu.....	6
1.2. Odwołanie do programów krajowych, wojewódzkich i powiatowych.....	6
2. Charakterystyka systemu wspierania rodziny w gminie Trzebinia.....	11
2.1. Realizowane programy i projekty.....	11
2.2. Aktywny wypoczynek dla dzieci i młodzieży.....	13
2.3. Poradnictwo specjalistyczne.....	13
2.4. Świadczenia.....	14
2.5. Organizacje pozarządowe.....	21
2.6. Klub Integracji Społecznej.....	23
2.7. Działania o charakterze profilaktycznym.....	24
2.8. Zasoby gminy Trzebinia umożliwiające rozwiązywanie problemów dziecka i rodziny. .	24
3. Diagnoza sytuacji rodzin w gminie Trzebinia.....	25
3.1. Struktura ludności w gminie.....	25
3.2. Rynek pracy i bezrobocie.....	29
3.3. Profil społeczny rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej.....	32
3.3.1. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.....	34
3.3.2. Potrzeba ochrony macierzyństwa.....	35
3.3.3. Alkoholizm.....	36
3.3.4. Struktura rodzin otrzymujących wsparcie z systemu pomocy społecznej.....	38
3.4. Struktura systemu wspierania rodziny.....	40
3.4.1 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej.....	42
3.5 Wnioski z diagnozy sytuacji rodziny w gminie Trzebinia.....	45
4. Analiza SWOT.....	46
5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji.....	48
5.1. Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki.....	49
5.2. Wartości referencyjne mierników.....	57
6. Zakładane rezultaty Programu.....	60
7. Adresaci Programu.....	61
8. Źródła finansowania.....	61
9. Monitoring i ewaluacja.....	61
Spis tabel.....	64
Spis wykresów.....	64

1. Wprowadzenie

Program Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026-2028 to kluczowy dokument strategiczny, który określa działania na rzecz dzieci i rodzin mieszkających na terenie gminy Trzebinia. Jest on kontynuacją Programu Wspierania Rodziny realizowanego w latach 2023-2025. Gminy są zobowiązane do opracowywania i realizacji tych programów na podstawie art. 176 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Głównym celem programu jest stworzenie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin w trudnej sytuacji życiowej oraz podejmowanie działań profilaktycznych, mających na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu, marginalizacji, uzależnieniom i przemocy. Dokument ten został opracowany z aktywnym udziałem Zespołu koordynującego, w którego skład weszły następujące osoby:

Przewodniczący - Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej

Członkowie:

Dyrektor Trzebińskiego Centrum Kultury
Dyrektor Trzebińskiego Centrum Administracyjnego
Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej
Dyrektor Placówki Wsparcia Dziennego "Świetlica Plus"
Z-ca Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej
Dyrektor Wydziału Promocji i Kultury
Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej
Pełnomocnik Burmistrza d/s Uzależnień
przedstawiciel rad osiedli
przedstawiciel rad sołeckich
dwóch radnych Gminy Trzebinia

Rodzina jest najczęściej postrzegana jako podstawowa grupa społeczna, której zadaniem jest zaspokajanie potrzeb swoich członków w zakresie bytowym, rozwojowym, emocjonalnym, społecznym i kulturalnym. Choć w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku nie znalazła się definicja rodziny, Trybunał Konstytucyjny w 2011 roku określił ją jako trwały związek osób dorosłych i dzieci, oparty na więzach emocjonalnych, prawnych i zazwyczaj także na więzach krwi. W ustawie o pomocy społecznej rodzina jest definiowana jako osoby, które wspólnie zamieszkują i gospodarują, będące w związku faktycznym, niezależnie od pokrewieństwa. Mimo, że definicja ta jest uważana za niepełną i stworzoną jedynie na potrzeby ustawy, stanowi ona punkt odniesienia dla działań podejmowanych w ramach Programu Wsparcia. Główne założenie systemu pomocy społecznej to organizacja wsparcia, które umożliwi osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, kiedy nie są one w stanie samodzielnie sobie poradzić. Pomoc ta jest organizowana przez administrację rządową i samorządową we współpracy z różnymi organizacjami społecznymi, pozarządowymi, kościołami i innymi podmiotami. Pomoc społeczna powinna być udzielana w sytuacjach, gdy poziom życia osób i rodzin spada poniżej społecznie akceptowanego minimum, a jej forma musi być dostosowana do skali problemu, z którym się borykają.

Wsparcie powinno trwać do momentu rozwiązania problemów lub usamodzielnienia się beneficjentów, a pomoc społeczna jest udzielana wtedy, gdy wyczerpane zostaną własne możliwości i środki osób potrzebujących.

Funkcjonowanie rodziny ma kluczowy wpływ na kondycję społeczności lokalnych, regionalnych i globalnych. Rodzina jako podstawowa jednostka społeczna, kształtuje tradycje, poglądy, styl życia i wartości, które wpływają na dobrostan społeczeństwa. Relacje w rodzinie, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, mają istotne znaczenie dla zmian społecznych. Problemy w rodzinie mogą mieć szerokie skutki społeczne, dlatego nie można ich bagatelizować.

Rodzina jest pierwszym naturalnym środowiskiem dla rozwoju człowieka. Sposób, w jaki odpowiada na potrzeby dziecka, determinuje jego rozwój fizyczny, psychiczny i społeczny. Proces socjalizacji i kształtowania osobowości, który zachodzi w rodzinie, przygotowuje dziecko do życia w społeczeństwie. Dziecko, obserwując dorosłych, uczy się rozpoznawania emocji, radzenia sobie w trudnych sytuacjach, asertywności i oceny własnego zachowania. Zdrowe relacje w rodzinie budują poczucie bezpieczeństwa, wartości i sprawczości dziecka. Dysfunkcyjna rodzina, która nie spełnia swoich podstawowych obowiązków, staje się źródłem problemów dla jej członków. Patologizacja więzi, zamiana ról, ignorowanie potrzeb dzieci i przemoc są charakterystyczne dla zaburzonego systemu rodzinnego. Życie w takim środowisku uniemożliwia zdrowe wyrażanie emocji, odbiera perspektywy na przyszłość i pogłębia bezradność. Dysfunkcje rodziny mogą prowadzić do przemocy, uzależnień, bezrobocia, ubóstwa, marginalizacji i zaburzeń komunikacji. Kryzysy rodzinne bez odpowiedniego wsparcia mogą mieć długotrwałe negatywne skutki.

System wsparcia rodzin powinien być organizowany w sposób, który umożliwia przezwyciężanie trudności życiowych. Współpraca administracji rządowej, samorządowej, organizacji społecznych, kościołów i innych podmiotów jest kluczowa dla skutecznej pomocy. Działania pomocowe na terenie gminy Trzebinia koncentrują się na utrzymaniu i doskonaleniu systemu wsparcia dla dziecka i rodziny. Program zakłada wzmocnienie zasobów rodziny naturalnej, zapewnienie wsparcia społecznego, informacyjnego i instytucjonalnego, wspieranie realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci, tworzenie warunków do nawiązywania relacji rówieśniczych, profilaktykę zdrowotną i uzależnień oraz zwiększanie świadomości na temat przemocy w rodzinie. Wsparcie powinno być udzielane szybko i skutecznie przez interdyscyplinarne zespoły specjalistów, aby zapobiec długotrwałym skutkom kryzysów rodzinnych. Pracownicy służb społecznych gminy Trzebinia podejmują działania na rzecz rodzin wymagających wsparcia, opierając się na diagnozie sytuacji i planowaniu działań interdyscyplinarnych. Zasady dobrej rodziny i dobrego dziecka są nadrzędne, co oznacza, że wszelkie starania zmierzają do utrzymania dziecka w rodzinie naturalnej. Jeśli dobro dziecka jest zagrożone, dopuszcza się jego umieszczenie poza rodziną biologiczną, z jednoczesnym wsparciem rodziców w poprawie ich sytuacji życiowej. Celem jest powrót dziecka do rodziny po ustabilizowaniu sytuacji. Ważnym elementem jest wzmacnianie lokalnej sieci wsparcia i współpraca różnych podmiotów. Szybka interwencja i adekwatne działania mogą zapobiec eskalacji problemów rodzinnych i wspierać stabilizację i rozwój rodzin, zapewniając im lepszą przyszłość.

W dalszej części Programu omówiono najważniejsze elementy systemu wsparcia dziecka i rodziny w gminie Trzebinia, koncentrując się na kluczowych obszarach interwencji. Szczególną uwagę poświęcono analizie demograficznej, która uwzględnia takie aspekty jak struktura wiekowa mieszkańców czy liczba rodzin wielodzietnych. Dodatkowo, analiza statystyczna dostarczyła danych na temat bezrobocia, sytuacji ekonomicznej rodzin, a także

częstości występowania problemów społecznych, takich jak przemoc domowa czy uzależnienia. Zebrane informacje posłużyły do opracowania celów i działań, które zapewnią skuteczne wsparcie rodzin i dzieci w latach 2026-2028. Planowane działania obejmują zarówno interwencje bezpośrednie, jak i profilaktyczne, aby stworzyć solidny fundament dla przyszłego rozwoju społeczności lokalnej.

1.1. Podstawy prawne Programu

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy;
- Konwencja o prawach dziecka;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3;
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

1.2. Odwołanie do programów krajowych, wojewódzkich i powiatowych

System wspierania dziecka i rodziny w gminie Trzebinia jest spójny z założeniami programów krajowych, wojewódzkich i powiatowych, których cele zostały wyznaczone na poprawę kondycji polskich rodzin i wychowywanych w nich małoletnich dzieci. W niniejszym podrozdziale zostały wymienione najważniejsze, z punktu widzenia Programu, działania dotyczące rozwoju i poszerzenia sieci wsparcia dzieci i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

- **Wieloletni rządowy program "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024-2028** ma na celu zapewnienie pomocy finansowej gminom w zakresie zapewnienia posiłków dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym oraz osobom starszym i niepełnosprawnym o niskich dochodach. Program obejmuje wsparcie w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Istotnym elementem jest zapewnienie dzieciom i młodzieży gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej, co umożliwia kontrolę jakości produktów i procesu przygotowywania posiłków. Program ma charakter całoroczny i jest finansowany ze środków budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Wysokość dofinansowania dla gmin jest uzależniona od liczby osób objętych wsparciem.

- **Program "Rodzina 800 plus"** to rządowy program wsparcia finansowego dla rodzin z dziećmi, który ma na celu pomoc w częściowym pokryciu kosztów związanych z wychowaniem dziecka i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie wychowawcze w wysokości 800 zł miesięcznie przysługuje na każde dziecko do 18 roku życia, bez kryterium dochodowego. Uprawnionymi do otrzymywania świadczenia są: rodzice, opiekunowie prawni, rodziny zastępcze, domy dziecka. Wnioski o świadczenie składa się wyłącznie drogą elektroniczną: przez PUE ZUS, bankowość elektroniczną lub portal Emp@tia. Wypłata świadczenia odbywa się wyłącznie w formie bezgotówkowej na wskazany rachunek bankowy. Prawo do świadczenia ustalane jest na roczny okres świadczeniowy od 1 czerwca do 31 maja następnego roku. Program "Rodzina 800 plus" wszedł w życie 1 stycznia 2024 roku, podwyższając kwotę świadczenia z poprzednich 500 zł do 800 zł miesięcznie na dziecko.
- **Program „Dobry Start”**, to rządowy program wsparcia finansowego dla uczniów rozpoczynających rok szkolny. Świadczenie w ramach tego programu wynosi 300 zł i jest przyznawane jednorazowo na każde dziecko uczące się w szkole, aż do ukończenia przez nie 20. roku życia. W przypadku dziecka niepełnosprawnego uczącego się w szkole, świadczenie przysługuje do ukończenia 24. roku życia. Świadczenie przysługuje wszystkim uczniom bez względu na dochód rodziny. Uprawnionymi do otrzymania świadczenia są rodzice, opiekunowie prawni, rodziny zastępcze oraz domy dziecka. Program "Dobry Start" jest realizowany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który zajmuje się przyjmowaniem i rozpatrywaniem wniosków oraz wypłatą świadczeń. Celem programu jest wsparcie finansowe polskich rodzin w ponoszeniu kosztów związanych z rozpoczęciem nowego roku szkolnego przez dzieci. Świadczenie ma pomóc w zakupie niezbędnych przyborów szkolnych, podręczników, zeszytów oraz odzieży na nowy rok szkolny.
- **Program „Maluch+”**, na lata 2022-2029 to rządowy program mający na celu zwiększenie dostępności i rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, takich jak żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie. Jest on finansowany ze środków europejskich (Krajowy Plan Odbudowy, Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego) oraz budżetu państwa. Podstawą prawną programu jest ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. Celem programu jest zwiększenie dostępności terytorialnej i finansowej miejsc opieki dla wszystkich dzieci do lat 3, w tym dzieci z niepełnosprawnościami i wymagających szczególnej opieki. Ostateczni odbiorcy wsparcia, np. gminy, mogą otrzymać dofinansowanie na tworzenie nowych miejsc opieki oraz funkcjonowanie już istniejących. W ramach programu ogłaszane są nabory wniosków o dofinansowanie zadań z zakresu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3. Środki są dzielone pomiędzy gminy według określonego algorytmu. Program zakłada także opracowanie standardów opieki nad małymi dziećmi, materiałów informacyjnych oraz prowadzenie działań promocyjnych. Jego realizacją zajmują się Minister Rodziny i Polityki Społecznej oraz wojewodowie. Dzięki programowi "Maluch+" powstają nowe miejsca opieki żłobkowej i klubowej, co ułatwia rodzicom godzenie życia zawodowego z rodzinnym. W nowej edycji programu na lata 2022-2029 planowane jest utworzenie 102 tys. nowych miejsc opieki przy budżecie 5,5 mld zł.
- **Program „Opieka nad dzieckiem w wieku do lat 3”**, w ramach którego gminy mają obowiązek prowadzić rejestr żłobków i klubów dziecięcych utworzonych na ich terenie, który zostaje podany do publicznej wiadomości.

- **Program "Karta Dużej Rodziny"** to ogólnopolski system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych, czyli rodzin z co najmniej trójką dzieci. Karta Dużej Rodziny przysługuje rodzicom lub małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci, a także samym dzieciom w tych rodzinach. Karta jest wydawana bezpłatnie przez gminy na wniosek rodzica. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą korzystać z katalogu ofert kulturalnych, rekreacyjnych, transportowych, zniżek na zakup towarów i usług u partnerów publicznych i prywatnych, którzy przystąpili do programu. Katalog zniżek jest ogólnopolski i stale poszerzany. Celem programu jest wsparcie budżetów rodzin wielodzietnych poprzez umożliwienie im tańszego dostępu do dóbr i usług, a także promowanie pozytywnego wizerunku rodzin wielodzietnych. Podstawą prawną programu jest ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny. Program jest koordynowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, a realizowany przez gminy. Firmy i instytucje mogą przystępować do programu oferując zniżki dla posiadaczy Karty Dużej Rodziny, co zwiększa ich rozpoznawalność i realizuje politykę społecznej odpowiedzialności biznesu.
- **Program "Za życiem"** jest kompleksowym programem rządowym mającym na celu wsparcie kobiet w ciąży, rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi oraz osób niepełnosprawnych w różnych aspektach życia. Został wprowadzony ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem", a następnie przyjęty uchwałą Rady Ministrów z 20 grudnia 2016 r. Główne założenia programu obejmują udzielenie wszechstronnej pomocy kobietom w ciąży powikłanej oraz w sytuacjach niepowodzeń położniczych, a także rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi lub z nieuleczalnymi chorobami zagrażającymi życiu. Program zakłada zwiększenie dostępności i jakości świadczeń opieki zdrowotnej, w tym rehabilitacji dla dzieci niepełnosprawnych, wsparcie rodzin w opiece nad osobą niepełnosprawną, integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin, a także zabezpieczenie potrzeb mieszkaniowych tych rodzin.
Realizacja programu odbywa się m.in. poprzez projekty w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, dotyczące opracowania modelowych rozwiązań dla osób z niepełnosprawnościami. Program "Za życiem" dotyczy wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w przypadku ciąży powikłanej, opieki paliatywnej lub rehabilitacji dzieci z zaświadczeniem o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz pomocy w zabezpieczeniu szczególnych potrzeb rodzin z dzieckiem posiadającym stosowne zaświadczenie. Program skierowany jest również do rodzin z dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz do dzieci i młodzieży posiadających opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.
- **Program "Rodzinna Małopolska 2030"** jest programem strategicznym wsparcia rodziny opracowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Obejmuje lata 2024-2030 i stanowi kontynuację wcześniejszego Małopolskiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej. Wpisuje się w założenia krajowej "Strategii Demograficznej 2040". Celem programu jest wzmocnienie rodzin w Małopolsce poprzez kompleksowe działania profilaktyczne, wspierające i interwencyjne. Obejmuje on 5 priorytetowych obszarów: profilaktykę i wsparcie rodziny naturalnej, przeciwdziałanie przemocy domowej, rozwój usług społecznych i infrastruktury wsparcia, rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz badania, innowacje i wsparcie kadr. W ramach programu

planowane są m.in. szkolenia, poradnictwo, asysta rodzinna, rozwój placówek wsparcia dziennego, tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Program został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Małopolskiego w grudniu 2023 r. po przejściu konsultacji społecznych. Jest on spójny ze Strategią Rozwoju Województwa "Małopolska 2030" w obszarze dotyczącym małopolskich rodzin. Realizacja programu będzie finansowana ze środków budżetu województwa małopolskiego oraz funduszy zewnętrznych, w tym unijnych.

- **Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Chrzanowskiego na lata 2016-2026** jest dokumentem określającym kierunki działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu chrzanowskiego. Jej celem jest wytyczenie długofalowej polityki społecznej powiatu w odpowiedzi na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą. Dokument identyfikuje kluczowe problemy społeczne występujące na terenie powiatu, takie jak: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc domowa, uzależnienia oraz wykluczenie społeczne. Na tej podstawie formułuje cele strategiczne i operacyjne mające przeciwdziałać tym zjawiskom. Strategia zakłada wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwój infrastruktury pomocy społecznej oraz wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej.
- **Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Chrzanowskim na lata 2024-2026** koncentruje się na poprawie jakości opieki nad dziećmi i młodzieżą, które z różnych przyczyn nie mogą wychowywać się w swoich rodzinach biologicznych. Głównym celem jest wsparcie rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez szkolenia i podnoszenie kwalifikacji rodziców zastępczych oraz personelu. Program zakłada także promocję i rekrutację nowych rodzin zastępczych, wspierając je psychologicznie, pedagogicznie i materialnie. Istotnym elementem jest zapewnienie dzieciom w pieczy zastępczej dostępu do opieki zdrowotnej, edukacji oraz wsparcia psychologicznego. Planowane są również zajęcia dodatkowe, warsztaty i terapia dla dzieci, które mają pomóc w ich rozwoju i reintegracji z rodzinami biologicznymi, jeśli jest to możliwe. Koordynacja działań międzyinstytucjonalnych i usprawnienie przepływu informacji mają na celu efektywniejszą realizację programu. Regularne szkolenia dla rodziców zastępczych oraz wsparcie materialne to kluczowe działania mające na celu poprawę warunków opieki nad dziećmi. Kampanie informacyjne mają zwiększyć świadomość społeczną na temat pieczy zastępczej i zachęcić do pozostania rodzicami zastępczymi. Program zakłada także regularną ocenę realizacji działań i monitorowanie efektów, aby zapewnić ich skuteczność. Oczekiwane rezultaty to m.in. zwiększenie liczby rodzin zastępczych oraz poprawa warunków opieki i wychowania dzieci w powiecie chrzanowskim.
- **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2027 gminy Trzebinia**, przyjęta uchwałą Rady Miasta nr XXIX/265/VIII/2020 z dnia 26 listopada 2020 r., stanowi podstawowy dokument wyznaczający kierunki lokalnej polityki społecznej, w tym realizacji programów wspierania rodziny. Celem strategii jest rozpoznanie i ograniczenie zjawisk społecznych niekorzystnych dla mieszkańców oraz wyznaczenie priorytetów i działań służących poprawie jakości życia rodzin, dzieci, seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród głównych obszarów problemowych wskazano rodzinę, dzieci i młodzież, osoby starsze i niepełnosprawne, a także ubóstwo, bezrobocie

i bezdomność. W kontekście polityki rodzinnej szczególny nacisk położono na wzmacnianie systemu wsparcia rodzin, rozwój usług społecznych, przeciwdziałanie problemom wychowawczym, uzależnieniom i przemocy domowej, a także wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te mają charakter profilaktyczny, integracyjny i aktywizujący, obejmując zarówno pomoc instytucjonalną, jak i współpracę międzysektorową – samorządu, organizacji pozarządowych i środowisk lokalnych. Strategia, stanowiąca podstawę realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny, zakłada tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży, wzmacnianiu więzi międzypokoleniowych oraz przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej. Wpisuje się tym samym w długofalową politykę gminy Trzebinia ukierunkowaną na budowanie spójnej, solidarnej i aktywnej wspólnoty lokalnej.

- **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022–2025** jest jednym z kluczowych dokumentów realizujących politykę społeczną Gminy Trzebinia w obszarze wspierania rodzin. Jego postanowienia uzupełniają i wzmacniają działania podejmowane w ramach Programu Wspierania Rodziny, tworząc spójny system profilaktyki, pomocy i integracji społecznej. Podstawę prawną programu stanowią przepisy ustaw o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, przeciwdziałaniu narkomanii, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wpisuje się on również w cele Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025, kładącego nacisk na profilaktykę uzależnień i poprawę jakości życia rodzin. Program wyznacza kierunki działań mających na celu ograniczenie zjawiska uzależnień oraz ich skutków społecznych. Zawarte w nim zadania ukierunkowane są na wzmocnienie rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanią lub przemocą oraz na tworzenie środowiska sprzyjającego wychowaniu dzieci w trzeźwości i bezpieczeństwie. W ramach programu szczególny nacisk położono na zwiększenie dostępności terapii i pomocy psychologicznej dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin. Realizowane są działania wspierające rodziny w kryzysie, w tym prowadzenie punktów konsultacyjnych, grup wsparcia i zajęć edukacyjno-motywacyjnych. Celem tych działań jest nie tylko udzielenie pomocy osobom dotkniętym uzależnieniem, ale także wzmacnianie kompetencji wychowawczych rodziców i przeciwdziałanie przemocy domowej. Program zakłada ścisłą współpracę pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny, takimi jak Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, policja, organizacje pozarządowe oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wspólne działania tych podmiotów umożliwiają szybszą identyfikację rodzin wymagających wsparcia i kompleksowe reagowanie na ich potrzeby. Duże znaczenie przypisano edukacji i profilaktyce prowadzonej w środowisku szkolnym i lokalnym. Realizowane programy profilaktyczne, warsztaty i kampanie informacyjne mają na celu kształtowanie postaw odpowiedzialności, wzmacnianie umiejętności społecznych dzieci i młodzieży oraz rozwijanie świadomości dotyczącej zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych. Program sprzyja również integracji środowiska lokalnego wokół idei zdrowego i trzeźwego stylu życia, promując wartości rodzinne, aktywność społeczną i współpracę mieszkańców. Działania podejmowane w jego ramach wspierają budowanie stabilnych, bezpiecznych i odpornych na kryzysy rodzin, co stanowi jeden z głównych celów Programu Wspierania Rodziny Gminy Trzebinia. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii przyczynia się tym samym do wzmacniania systemu wsparcia rodzin w gminie, łącząc profilaktykę uzależnień

z pomocą społeczną, edukacją, terapią i działaniami na rzecz bezpieczeństwa domowego. Dzięki finansowaniu ze środków pochodzących z opłat za sprzedaż alkoholu możliwe jest zapewnienie ciągłości działań, które bezpośrednio wpływają na poprawę jakości życia mieszkańców i wzmacnianie rodzin jako podstawowej komórki społecznej.

- Uchwała Nr LXXI/566/VIII/2023 Rady Miasta Trzebini z dnia 30 listopada 2023 r. wprowadziła do realizacji **„Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Trzebinia na lata 2023–2027”**. Dokument ten stanowi integralny element lokalnej polityki społecznej i uzupełnia zapisy Gminnego Programu Wspierania Rodziny, tworząc spójny system pomocy rodzinie

w sytuacjach kryzysowych. Program koncentruje się na rozwoju skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, którego celem jest zapewnienie bezpieczeństwa, wsparcia i ochrony osobom doznającym przemocy oraz oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne wobec osób ją stosujących. Zakłada ścisłą współpracę instytucji działających w obszarze pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, policji i organizacji pozarządowych. W ramach Programu przewidziano działania służące wzmocnieniu lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy, w tym rozwój pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, doskonalenie kwalifikacji służb pomocowych oraz prowadzenie badań i diagnoz lokalnych. Ważnym elementem jest zapewnienie kompleksowej pomocy osobom dotkniętym przemocą poprzez realizację procedury „Niebieska Karta”, wsparcie psychologiczne, prawne, socjalne i medyczne, a także możliwość uzyskania schronienia. Program obejmuje również oddziaływania wobec sprawców przemocy poprzez programy korekcyjno-edukacyjne i terapeutyczne, mające na celu zmianę zachowań oraz ograniczenie ryzyka powrotu do przemocy. Równolegle realizowane będą działania profilaktyczne i edukacyjne skierowane do całej społeczności lokalnej, zwłaszcza do dzieci, młodzieży i rodziców. Obejmują one kampanie społeczne, programy wychowawcze i zajęcia rozwijające kompetencje rodzicielskie, promujące model rodziny opartej na szacunku i bez przemocy. Realizacja Programu przyczynia się do wzmacniania rodzin z terenu Gminy Trzebinia, szczególnie tych zagrożonych kryzysem, ubóstwem czy problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Wpisuje się tym samym w założenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny, stanowiąc jego uzupełnienie w zakresie ochrony rodzin przed przemocą oraz rozwoju działań profilaktycznych i interwencyjnych na rzecz dobra dziecka i stabilności rodziny.

2. Charakterystyka systemu wspierania rodziny w gminie Trzebinia

2.1. Realizowane programy i projekty

- **Program osłonowy „Posiłek w szkole i w domu”** na lata 2024–2028, przyjęty przez Radę Miasta Trzebini, realizuje założenia rządowego programu o tej samej nazwie i jest współfinansowany z budżetu państwa oraz środków własnych gminy. Jego celem jest zapewnienie posiłków dzieciom, uczniom, młodzieży oraz osobom dorosłym w trudnej sytuacji życiowej, zwłaszcza starszym, chorym, niepełnosprawnym i samotnym. Pomoc w ramach programu obejmuje gorące posiłki, świadczenia pieniężne na zakup jedzenia lub świadczenia rzeczowe w postaci produktów spożywczych. Udzielana jest na podstawie decyzji administracyjnej po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego,

z wyjątkiem przypadków, gdy dyrektor szkoły lub przedszkola zgłasza potrzebę wsparcia dla dziecka – wtedy pomoc może być przyznana bez tej procedury. Z programu mogą korzystać osoby spełniające określone kryteria dochodowe. W szczególnych przypadkach gmina może również organizować dowóz posiłków dla dorosłych beneficjentów.

- Gmina Trzebinia otrzymała dofinansowanie z budżetu państwa na **utworzenie mieszkania treningowego dla osoby z niepełnosprawnością** w ramach rządowego programu „Za życiem”. Celem zadania jest rozwijanie wsparcia mieszkaniowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnością intelektualną. Całkowita wartość przedsięwzięcia wynosi 176 000 zł, z czego 140 800 zł stanowi dotacja państwowa.
- Gmina Trzebinia realizuje w 2025 roku **program „Korpus Wsparcia Seniorów”**, dofinansowany z budżetu państwa. Celem programu jest zapewnienie osobom powyżej 60. roku życia, mającym trudności w samodzielnym funkcjonowaniu, wsparcia w formie tzw. opieki na odległość. Seniorzy otrzymują telepaski umożliwiające całodobowy kontakt z centrum medycznym, które monitoruje ich bezpieczeństwo i stan zdrowia. Program ma wartość 83 440 zł, z czego 66 752 zł stanowi dofinansowanie państwowe.
- **Program „Za życiem”** ma na celu wsparcie kobiet w ciąży i rodzin wychowujących dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu. Pomoc obejmuje dostęp do świadczeń zdrowotnych, poradnictwa rodzinnego oraz jednorazowe świadczenie w wysokości 4 000 zł, finansowane w całości z budżetu państwa. Świadczenie przysługuje matce, ojcu lub opiekunom dziecka, niezależnie od dochodu, pod warunkiem, że kobieta była pod opieką medyczną od co najmniej 10. tygodnia ciąży. Wniosek należy złożyć w Ośrodku Pomocy Społecznej w Trzebinii w ciągu 12 miesięcy od narodzin dziecka. Program realizowany jest na podstawie ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.
- **Karta Dużej Rodziny** to ogólnopolski program wsparcia rodzin wielodzietnych (3+), oferujący zniżki i ulgi w instytucjach publicznych oraz u partnerów prywatnych w całym kraju. Ma na celu obniżenie kosztów życia i ułatwienie rodzinom dostępu do oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej. Karta jest bezpłatna, niezależna od dochodu i przysługuje rodzicom oraz dzieciom w rodzinach mających lub mających na utrzymaniu co najmniej troje dzieci. Może mieć formę tradycyjną lub elektroniczną, dostępną w aplikacji mObywatel. Prawo do Karty mają również cudzoziemcy legalnie mieszkający w Polsce. Karta potwierdza status członka rodziny wielodzietnej i wydawana jest na określony czas w zależności od wieku i sytuacji dziecka.
- **Projekt „Wspieramy aktywność”**, realizowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebinii, ma na celu aktywizację społeczną i zawodową dorosłych mieszkańców gminy, szczególnie korzystających z pomocy społecznej lub kwalifikujących się do jej objęcia. Uczestnicy mogą korzystać z kompleksowego wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb, w tym warsztatów, szkoleń zawodowych, staży oraz

specjalistycznego poradnictwa. Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

2.2. Aktywny wypoczynek dla dzieci i młodzieży

Gmina Trzebinia podejmuje starania w kierunku utrzymania rozbudowanej sieci Placówek Wsparcia Dziennego, która ma na celu wspieranie dzieci i rodzin w zakresie spędzania wolnego czasu. Placówki te, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wspierają rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, kładąc nacisk na współpracę z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi oraz służbą zdrowia. Uczestnictwo dzieci w zajęciach jest dobrowolne i bezpłatne, chyba że skierowanie do placówki zostało wydane przez sąd. W realizacji zadań placówki mogą korzystać z pomocy wolontariuszy, a jeden wychowawca może opiekować się maksymalnie piętnastoma dziećmi. Placówki wsparcia dziennego mogą działać w różnych formach. Specjalistyczna forma obejmuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne oraz realizację programów korekcyjnych i psychoprofilaktycznych. Opiekuńcza forma zapewnia opiekę, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawy, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Praca podwórkowa prowadzona przez wychowawcę obejmuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne. Placówki te mogą być prowadzone przez gminę, podmiot zlecający zadanie lub podmiot posiadający stosowne zezwolenie.

2.3. Poradnictwo specjalistyczne

Osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mają możliwość skorzystania z bezpłatnego, specjalistycznego wsparcia, niezależnie od osiągniętych dochodów. Obejmuje ono pomoc psychologiczną, prawną oraz terapeutyczną, skierowaną do osób doświadczających przemocy domowej, uzależnień lub innych kryzysów życiowych.

Poradnictwo prawne zapewnia dostęp do informacji dotyczących obowiązujących przepisów, w tym z zakresu prawa rodzinnego, mieszkaniowego i cywilnego, co pozwala osobom potrzebującym lepiej zrozumieć swoje prawa i możliwości działania. Pomoc psychologiczna obejmuje diagnozę problemów, wsparcie emocjonalne oraz terapię, mające na celu poprawę funkcjonowania w życiu osobistym i społecznym.

Dodatkowo dostępne jest wsparcie terapeutów uzależnień, którzy pomagają w radzeniu sobie z problemami alkoholowymi i ich konsekwencjami. Uzupełnieniem indywidualnej pomocy są zajęcia psychoedukacyjne prowadzone cyklicznie, które służą rozwijaniu umiejętności radzenia sobie z trudnościami i utrwalaniu postaw sprzyjających zdrowiu psychicznemu i społecznemu.

W ramach OPS funkcjonuje Zespół Profilaktyki i Terapii Rodzin w Trzebini, który oferuje bezpłatną pomoc mieszkańcom gminy w zakresie interwencji kryzysowej, terapii, poradnictwa, wsparcia psychologicznego i pracy socjalnej. Działa na rzecz rodzin z problemami przemocy, uzależnień i zaburzeń psychicznych. W skład zespołu wchodzi specjaliści, asystenci rodzin oraz Klub Integracji Społecznej. Pomoc udzielana jest w różnych dniach tygodnia przez

psychologa, terapeutę uzależnień, pracowników socjalnych i specjalistów ds. przemocy oraz zdrowia psychicznego, którzy prowadzą także wizyty środowiskowe.

2.4. Świadczenia

Jednym z zadań systemu wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, jest pomoc w formie pieniężnych i niepieniężnych świadczeń pomocy społecznej, których katalog został zawarty w obowiązujących aktach prawnych.

Prawo do świadczeń

Świadczenia z pomocy społecznej są regulowane ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz odpowiednimi przepisami wykonawczymi. Prawo do tych świadczeń przysługuje obywatelom polskim mieszkającym i przebywającym na terenie Polski. Ponadto, niektórym cudzoziemcom, którzy posiadają odpowiednie zezwolenia na pobyt, oraz obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, również mogą przysługiwać świadczenia pod warunkiem spełnienia określonych kryteriów.

Procedura udzielania pomocy

Pomoc społeczna może być udzielana na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego lub innej osoby za zgodą zainteresowanego. W niektórych przypadkach pomoc może być udzielona z urzędu, ale zawsze za zgodą osoby potrzebującej. Po złożeniu wniosku rozpoczyna się postępowanie administracyjne, które obejmuje przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej wnioskodawcy. Na podstawie tego wywiadu określone są potrzeby wnioskodawcy i odpowiednie formy pomocy. Jeśli wnioskodawca odmówi złożenia wymaganych oświadczeń lub nie wyrazi zgody na przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, może to skutkować odmową przyznania świadczenia. Brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, między innymi odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do ograniczenia wysokości lub rozmiaru świadczenia, uchylenie decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Osoby korzystające z pomocy społecznej muszą również informować o wszelkich zmianach w swojej sytuacji, które mogą wpłynąć na prawo do świadczeń. Każda decyzja dotycząca przyznania lub odmowy świadczeń może być odwołana. Jednocześnie strona ma prawo odwołania się od każdej wydanej decyzji.

Powody przyznawania świadczeń

Pomoc społeczna jest udzielana z różnych powodów, w tym z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, przemocy domowej, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, oraz wielu innych powodów określonych w ustawie o pomocy społecznej.

Kryteria dochodowe i ich źródła

Kryteria dochodowe w pomocy społecznej określa art. 8 ustawy o pomocy społecznej oraz odpowiednie rozporządzenia Rady Ministrów. Od 1 stycznia 2025 r. obowiązują kwoty: 1 010 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 823 zł na osobę w rodzinie. Kryterium to oznacza, że prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom lub rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza tych wartości.

Dochód, zgodnie z ustawą, to suma miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku (lub z miesiąca złożenia wniosku, jeśli nastąpiła utrata dochodu), bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania, pomniejszona o należne podatki, składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz alimenty płacone na rzecz innych osób. Do dochodu wlicza się między innymi wynagrodzenia z pracy, emerytury i renty, świadczenia z ubezpieczenia społecznego, dochody z działalności gospodarczej, rolnictwa, alimenty, a także inne powtarzalne przychody, jak dochód z najmu czy stypendia, o ile nie zostały wyłączone z podstawy obliczeń. Ustawa wymienia także szereg przychodów, które nie są wliczane do dochodu. Należą do nich m.in. jednorazowe świadczenia z pomocy społecznej (np. zasiłek celowy), świadczenie wychowawcze (800+), rodzinny kapitał opiekuńczy, dodatki osłonowe i energetyczne, pomoc materialna dla uczniów, świadczenia w naturze (żywność, opał, ubrania) oraz świadczenia z tytułu prac społecznie użytecznych. Nie uwzględnia się także bezzwrotnych dotacji i jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Dochód rodziny stanowi suma dochodów wszystkich jej członków prowadzących wspólne gospodarstwo domowe. W przypadku osoby samotnie gospodarującej analizie podlega wyłącznie jej własny dochód. Ustalony w ten sposób dochód porównuje się następnie z obowiązującymi kryteriami dochodowymi w celu określenia prawa do świadczeń pieniężnych lub rzeczowych z pomocy społecznej.

Formy Świadczeń

Świadczenia Niepieniężne

System pomocy społecznej oferuje różnorodne świadczenia niepieniężne, które są kluczowe dla wsparcia osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Do najważniejszych zaliczają się:

- **Praca socjalna:** To wsparcie w postaci pracy z klientem, mające na celu przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej.
- **Poradnictwo specjalistyczne:** Obejmuje porady prawne i psychologiczne, które pomagają osobom potrzebującym w rozwiązywaniu ich problemów.
- **Bilet kredytowany:** Umożliwia osobom potrzebującym korzystanie z transportu publicznego.
- **Składki na ubezpieczenie zdrowotne:** Pokrywają koszty związane z ubezpieczeniem zdrowotnym osób potrzebujących.

- **Pomoc rzeczowa:** Może obejmować różnorodne formy wsparcia materialnego, w tym pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.
- **Sprawienie pogrzebu:** Pomoc w organizacji i pokryciu kosztów pogrzebu głównie dla osób samotnych pozbawionych rodziny i bliskich.
- **Interwencja kryzysowa:** Natychmiastowe wsparcie w sytuacjach kryzysowych, takich jak przemoc domowa czy katastrofy.
- **Schronienie:** Zapewnienie tymczasowego miejsca pobytu dla osób bezdomnych.
- **Posiłek:** Zapewnienie gorącego posiłku w stołówkach, a także dowóz posiłków do miejsca zamieszkania dla osób starszych i niepełnosprawnych.
- **Niezbędne ubranie:** Dostarczanie odzieży dla osób potrzebujących.
- **Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze:** Świadczone w miejscu zamieszkania dla osób wymagających opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności.
- **Pobyt i usługi w domu pomocy społecznej:** Dla osób, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w swoim środowisku.

Świadczenia Pieniężne

Oprócz świadczeń niepieniężnych, pomoc społeczna oferuje także różne formy wsparcia finansowego:

- **Zasiłek stały:** Przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności i spełniającym kryterium dochodowe. Świadczenie to uzupełnia dochód do ustawowego minimum.
- **Zasiłek okresowy:** Przeznaczony dla osób i rodzin bez dochodów lub z dochodami poniżej ustawowego kryterium, które nie mogą zaspokoić niezbędnych potrzeb życiowych.
- **Zasiłek celowy:** Przyznawany na pokrycie podstawowych potrzeb życiowych, w szczególności takich jak zakup żywności, opału, odzieży czy kosztów leczenia i pogrzebu.
- **Zasiłek celowy dla osób dotkniętych zdarzeniem losowym:** Może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi, np. po pożarze.
- **Zasiłek celowy dla osób dotkniętych klęską żywiołową lub ekologiczną:** Również przyznawany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.
- **Zasiłek specjalny celowy:** Przyznawany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobom, których dochody przekraczają kryterium dochodowe. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.

- **Świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności:** W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” pomoc ta jest dostępna dla osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej, szczególnie dla dzieci i osób starszych. Po spełnieniu określonego kryterium.
- **Zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie:** Wsparcie finansowe dla osób pragnących osiągnąć niezależność ekonomiczną.
- **Wynagrodzenie należne opiekunowi:** Przysługuje z tytułu sprawowania opieki nad osobą potrzebującą, przyznane przez sąd.

Te różnorodne formy wsparcia mają na celu zapewnienie kompleksowej pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych, umożliwiając im godne życie i wspierając ich w przezwyciężaniu problemów.

Świadczenia rodzinne

Świadczenia rodzinne w Polsce są regulowane ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Przysługują one określonym grupom osób – zarówno obywatelom polskim, jak i niektórym cudzoziemcom – przy spełnieniu warunków określonych w przepisach.

Do świadczeń tych uprawnieni są obywatele polscy oraz cudzoziemcy, wobec których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub postanowienia umów dwustronnych zawartych przez Rzeczpospolitą Polską. Prawo do świadczeń przysługuje również cudzoziemcom przebywającym w Polsce na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, a także na podstawie określonych zezwoleń na pobyt czasowy, statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej – pod warunkiem zamieszkiwania w kraju wraz z rodziną.

Świadczenia mogą otrzymać także osoby posiadające kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, z wyjątkiem cudzoziemców, których pobyt lub praca w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest krótsza niż sześć miesięcy, osób przyjętych w celu odbycia studiów oraz osób wykonujących pracę na podstawie wizy. Uprawnienia do świadczeń mają również cudzoziemcy posiadający dokumenty pobytowe z adnotacją „ICT”, wydane przez inne państwo członkowskie UE, jeśli przebywają w Polsce w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa. Wyłączeni są natomiast cudzoziemcy, którym zezwolono na pobyt i pracę na okres nieprzekraczający dziewięciu miesięcy, chyba że przepisy międzynarodowe lub o koordynacji zabezpieczenia społecznego stanowią inaczej.

W ramach systemu świadczeń rodzinnych przewidziano kilka ich rodzajów. Najważniejszym z nich jest zasiłek rodzinny, do którego mogą być przyznawane dodatki z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w czasie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego oraz nauki poza miejscem zamieszkania (np. w związku z dojazdem do szkoły lub zamieszkiwaniem w internacie).

Drugą grupę stanowią świadczenia opiekuńcze, obejmujące zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy (który po 1 stycznia 2024 r. nie jest już przyznawany nowym osobom) oraz świadczenie pielęgnacyjne. Kolejnymi formami wsparcia są jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, tzw. becikowe, oraz świadczenie rodzicielskie, przysługujące rodzicom lub opiekunom w określonych sytuacjach rodzinnych. Wszystkie świadczenia rodzinne są w całości finansowane ze środków pochodzących z budżetu państwa.

Zasiłek rodzinny z dodatkami

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka i jest przyznawany przez gminę właściwą dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Prawo do zasiłku przysługuje rodzicom, opiekunom prawnym lub faktycznym oraz osobom uczącym się, które utrzymują się samodzielnie. Świadczenie jest uzależnione od kryterium dochodowego – 674 zł na osobę w rodzinie lub 764 zł, jeśli w rodzinie jest dziecko z niepełnosprawnością.

Zasiłek wypłacany jest do 18. roku życia dziecka, do 21. roku w przypadku kontynuacji nauki lub do 24. roku, jeśli dziecko jest niepełnosprawne i uczy się dalej. Wysokość świadczenia wynosi 95 zł miesięcznie dla dzieci do 5 lat, 124 zł dla dzieci w wieku 6–18 lat oraz 135 zł dla osób w wieku 18–24 lat.

Zasiłek rodzinny uzupełniają dodatki z różnych tytułów, m.in. urodzenia dziecka, urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania, wielodzietności, rehabilitacji, rozpoczęcia roku szkolnego i nauki poza miejscem zamieszkania. Najczęściej wypłacane dodatki to: 1000 zł jednorazowo z tytułu urodzenia dziecka, 400 zł miesięcznie podczas urlopu wychowawczego i 95 zł miesięcznie na trzecie i kolejne dziecko.

Świadczenia pielęgnacyjne¹

Od 1 stycznia 2024 roku świadczenie pielęgnacyjne przysługuje wyłącznie osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem do ukończenia 18. roku życia posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności ze wskazaniem konieczności stałej opieki i współudziału opiekuna w leczeniu i rehabilitacji. Uprawnionymi do jego pobierania są rodzice, osoby zobowiązane do alimentacji (w tym małżonek), opiekun faktyczny dziecka oraz rodzina zastępcza, prowadzący rodzinny dom dziecka lub dyrektor placówki opiekuńczej.

Po ukończeniu przez dziecko 18 lat prawo do świadczenia wygasa, a osoba z niepełnosprawnością może ubiegać się o świadczenie wspierające lub rentę socjalną. Świadczenie można otrzymywać także w związku z opieką nad kilkorgiem dzieci – w takim przypadku kwota na drugie i kolejne dziecko jest podwajana. Jedną z najważniejszych zmian

¹ Wcześniej „Specjalny zasiłek opiekuńczy”

jest zniesienie obowiązku rezygnacji z pracy – od 2024 roku opiekun może podejmować zatrudnienie lub prowadzić działalność gospodarczą bez utraty prawa do świadczenia.

Nowe przepisy uchylają również dotychczasowe ograniczenia, takie jak wymóg daty powstania niepełnosprawności, kolejność osób uprawnionych czy wyłączenie z prawa do świadczenia osób pobierających emeryturę lub rentę. Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje jednak, jeśli osoba wymagająca opieki ma przyznane świadczenie wspierające. W przypadku złożenia wniosku o świadczenie wspierające postępowanie dotyczące świadczenia pielęgnacyjnego zostaje zawieszone do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez ZUS.

Osoby pobierające świadczenie na starych zasadach (do 31 grudnia 2023 r.) zachowują prawo do jego wypłaty do końca okresu, na jaki zostało przyznane, z możliwością przejścia na nowe zasady po złożeniu nowego wniosku. W przypadku wymiany orzeczenia o niepełnosprawności dotychczasowi beneficjenci zachowują prawo, jeśli złożą wniosek o nowe orzeczenie w ciągu 3 miesięcy od wygaśnięcia poprzedniego oraz wniosek o świadczenie w ciągu 3 miesięcy od jego wydania. W razie śmierci osoby wymagającej opieki świadczenie wypłacane jest do końca miesiąca następującego po miesiącu zgonu.

Świadczenie rodzicielskie

Świadczenie rodzicielskie to forma wsparcia finansowego przysługująca osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, mająca na celu zapewnienie pomocy materialnej w pierwszym okresie jego życia. Wysokość świadczenia wynosi 1000 zł miesięcznie. Jest to kwota netto, wolna od podatku i składek, a jej przyznanie nie jest uzależnione od dochodu rodziny.

Uprawnionymi do otrzymania świadczenia są matka lub ojciec dziecka, opiekun faktyczny, rodzina zastępcza niezawodowa oraz osoba, która przysposobiła dziecko. W przypadku opiekunów i rodzin zastępczych świadczenie przysługuje, gdy dziecko nie ukończyło odpowiednio 14 lub 7 lat (w przypadku odroczenia obowiązku szkolnego – 10 lat). Ojciec dziecka może otrzymać świadczenie w sytuacji, gdy matka skróci okres jego pobierania po upływie co najmniej 14 tygodni od porodu, zmarła lub porzuciła dziecko.

Okres pobierania świadczenia zależy od liczby dzieci urodzonych, przysposobionych lub objętych opieką. W przypadku jednego dziecka świadczenie przysługuje przez 52 tygodnie, w przypadku dwojga – przez 65 tygodni, trojga – 67 tygodni, czworga – 69 tygodni, a pięciorga i więcej dzieci – przez 71 tygodni. Świadczenie przysługuje od dnia porodu, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia, z zachowaniem limitu wieku dziecka przewidzianego w ustawie.

Świadczenie rodzicielskie nie przysługuje, jeśli rodzic lub opiekun pobiera zasiłek macierzyński, dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej, osoba uprawniona zaprzestała osobistej opieki nad dzieckiem lub w związku z tym samym dzieckiem przyznano już inne świadczenie o podobnym charakterze. Wyłączenie dotyczy także przypadków, gdy rodzina otrzymuje podobne świadczenie za granicą, chyba że umowy międzynarodowe przewidują inaczej.

Od 19 marca 2025 roku obowiązują nowe przepisy umożliwiające wydłużenie okresu pobierania świadczenia rodzicielskiego w sytuacji, gdy dziecko po urodzeniu przebywa w szpitalu przez dłuższy czas. Długość przedłużenia zależy od wieku ciążowego i masy urodzeniowej dziecka. W przypadku wcześniaków urodzonych przed 28. tygodniem ciąży lub dzieci ważących poniżej 1000 gramów świadczenie może zostać wydłużone o tydzień za każdy tydzień hospitalizacji – maksymalnie do 15 tygodni. Dzieci urodzone między 28 a 37. tygodniem ciąży, ważące powyżej 1000 gramów, uprawniają do wydłużenia świadczenia o tydzień za każdy tydzień pobytu w szpitalu, jednak nie dłużej niż o 8 tygodni. Podobne zasady obowiązują w przypadku dzieci urodzonych terminowo, które wymagały hospitalizacji co najmniej przez dwa dni między 5 a 28 dniem po porodzie. W praktyce nowe przepisy pozwalają rodzicom dzieci urodzonych przedwcześnie lub wymagających dłuższego leczenia szpitalnego na uzyskanie dłuższego wsparcia finansowego, co ma na celu poprawę sytuacji rodzin w trudnym okresie opieki nad noworodkiem.

Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego

Świadczenia te przysługują osobom uprawnionym do alimentów, jeżeli egzekucja świadczeń alimentacyjnych od zobowiązanego rodzica jest bezskuteczna. Bezskuteczność egzekucji oznacza, że w okresie ostatnich dwóch miesięcy nie udało się wyegzekwować pełnej należnej kwoty z tytułu zasądzonych alimentów. Prawo do świadczenia z funduszu mają dzieci i osoby uczące się do ukończenia 18. roku życia, a jeśli kontynuują naukę – do ukończenia 25 lat. W przypadku osób posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności świadczenie przysługuje bez względu na wiek.

Świadczenia przysługują rodzinom, w których dochód na osobę nie przekracza 1 209 zł. W przypadku niewielkiego przekroczenia tego progu stosowana jest zasada „złotówka za złotówkę”. Oznacza to, że jeśli dochód przekracza ustalony limit o kwotę nie większą niż wysokość należnego świadczenia, można je otrzymać w pomniejszonej wysokości – odpowiadającej różnicy między świadczeniem a nadwyżką dochodu. Świadczenie nie jest jednak przyznawane, jeśli jego wysokość po zastosowaniu tej zasady byłaby niższa niż 100 zł.

Wnioski o przyznanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego można składać na dwa sposoby: elektronicznie – od 1 lipca danego roku, oraz w formie papierowej – od 1 sierpnia. Dokumenty przyjmowane są w Dziale Świadczeń Rodzinnych Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzebini, mieszczącym się przy ul. Kościuszki 50, w budynku Trzebińskiego Inkubatora Przedsiębiorczości.

2.5. Organizacje pozarządowe

Funkcjonowanie trzeciego sektora na terenie gminy Trzebinia w kontekście zagadnień poruszanych w Programie Wspierania Rodziny pokazuje, że struktura NGO jest bardzo dobrze rozbudowana. Można wyróżnić następujące organizację działające w poszczególnych obszarach²:

Organizacje kulturalne i hobbystyczne

Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych Oddział 0162 Trzebinia

Polski Związek Filatelistów koło nr 7 w Trzebini

Polski Związek Wędkarski Okręg Katowice, Koło nr 122 w Trzebini

Polski Związek Łowiecki Zarząd Okręgowy w Krakowie Koło Łowieckie "Słonka" w Trzebini

Polski Związek Łowiecki Koło Łowieckie „Bażant” w Trzebini

Stowarzyszenie Miejska Orkiestra Dęta w Trzebini

Śląski Związek Pszczelarzy koło w Trzebini

Kluby i stowarzyszenia sportowe

Klub Sportowy VICTORIA Trzebinia

Klub Jeździecki "Szarża" im. 8 Pułku Ułanów ks. Józefa Poniatowskiego

Ludowy Klub Sportowy "Korona" Lgota

Ludowy Klub Sportowy "Promyk" Bołęcín

Ludowy Klub Sportowy "Ruch" Młoszowa

Ludowy Klub Sportowy "Trzebinia"

Miejski Klub Sportowy "Trzebinia"

Miejski Klub Sportów Wodnych "Trzebinia"

Parafialny Uczniowski Klub Sportowy "Młoszowa"

Parafialny Uczniowski Klub Sportowy "Trzebinia" przy Szkole Podstawowej Nr 3

Tenisowy Klub Sportowy "Opoka"

Uczniowski Klub Sportowy "Błyskawica"

Uczniowski Klub Sportowy "Górník - Siersza"

2 Wykaz organizacji pozarządowych w Trzebini, źródło: <https://trzebinia.pl/sprawy-mieszkancow/organizacje-pozarządowe/wykaz-organizacji-pozarządowych> (według stanu na 7.10.2025 r.)

Uczniowski Klub Sportowy "Hetman Koronny"

Uczniowski Klub Tenisowy "Yonex-Trzebinia"

Organizacje zajmujące się sportem

Fundacja Oxynite

Klub sportowy JUDO KANGURY

Polski Związek Wędkarski Koło Nr 122 Trzebinia

Stowarzyszenie Łucznicze Arrow

Klub Sportowy „Akademia Wojownika”

Organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Fundacja im. Brata Alberta Warsztat Terapii Zajęciowej i Świetlica Terapeutyczna

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "MUMINKI"

Towarzystwo Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych "Serce Za Serce"

Organizacje zajmujące się pomocą społeczną

Fundacja "DOBRY START"

Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Chrzanowie

Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Trzebini

Parafialny Zespół „CARITAS" przy Parafii p.w. Niepokalanego Serca NMP w Trzebini - Sierszy

Parafialny Zespół „Caritas" przy Parafii pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Trzebini

„SALWATOR” Parafialny Zespół Caritas przy Parafii p. w. NSPJ w Trzebini (Bazylika)

Organizacje zajmujące się zdrowiem

Fundacja „ENERGETYK"

Śląskie Stowarzyszenie Osób Dotkniętych Chorobą Parkinsona - Powiatowa Grupa Wsparcia

Stowarzyszenie Malta Służba Medyczna

Organizacje zajmujące się nauką i wychowaniem

Fundacja Małopolski Uniwersytet dla Dzieci

Parafia Rzymsko-Katolicka Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Trzebini-Sierszy

Stowarzyszenie proobronno-oświatowe „KADET”

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejsko-Gminny w Trzebini

Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca im. Ks. hm. Mariana Luzara

2.6. Klub Integracji Społecznej

Klub Integracji Społecznej w Trzebini, działający od 2007 roku w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Zespole Profilaktyki i Terapii Rodzin, prowadzi działania ukierunkowane na reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu gminy Trzebinia. W 2012 roku został wpisany do Rejestru Klubów Integracji Społecznej prowadzonego przez Wojewodę Małopolskiego, a od 2014 roku jest członkiem Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej.

W ramach swojej działalności Klub oferuje indywidualne i grupowe poradnictwo w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej, wsparcia psychologicznego, pomocy w rozwiązywaniu problemów życiowych, poszukiwania pracy czy sporządzania dokumentów. Prowadzi również Punkt Aktywności Seniora, skupiający osoby starsze korzystające ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej, w ramach którego organizowane są cotygodniowe spotkania.

KIS koordynuje organizację prac społecznie użytecznych, realizowanych we współpracy z Urzędem Miasta w Trzebini i Powiatowym Urzędem Pracy w Chrzanowie, a także uczestniczy w programach i projektach wspierających osoby potrzebujące. Wśród nich znajduje się Program „Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, zapewniający osobom z niepełnosprawnościami pomoc w codziennym funkcjonowaniu i uczestnictwie w życiu społecznym, oraz projekt „Wspieramy aktywność”, finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Celem tego projektu jest integracja społeczna 48 mieszkańców gminy zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez kompleksowe działania dostosowane do ich potrzeb, które będą realizowane do końca 2027 roku.

Stałym elementem działalności Klubu jest również cykliczna zbiórka odzieży „Akcja Szafa”, w ramach której mieszkańcy gminy mogą bezpłatnie korzystać z przekazanych ubrań. Klub mieści się przy ul. Grunwaldzkiej 101 w Trzebini i jest czynny od poniedziałku do piątku w godzinach dostosowanych do potrzeb jego beneficjentów.

2.7. Działania o charakterze profilaktycznym

Prowadzenie działań prewencyjnych w obszarze pomocy społecznej w sposób regularny i systemowy, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, marginalizacją oraz bezrobociem, przyczynia się do ograniczenia rozprzestrzeniania się negatywnych zjawisk społecznych. Wprowadzanie programów profilaktycznych umożliwia identyfikację i przewidywanie problemów, odpowiednie dostosowanie działań do różnych grup docelowych, zatrudnianie wykwalifikowanej kadry specjalistów, organizowanie kursów i szkoleń dla beneficjentów i osób działających na ich rzecz oraz redukcję kosztów leczenia i pomocy dla osób potrzebujących wsparcia. W gminie Trzebinia szczególny nacisk kładziony jest na prowadzenie działań profilaktycznych, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i przyjętymi na ich podstawie programami.

2.8. Zasoby gminy Trzebinia umożliwiające rozwiązywanie problemów dziecka i rodziny

System wsparcia dziecka i rodziny na terenie gminy Trzebinia opiera się na działalności Ośrodka Pomocy Społecznej, który świadczy pomoc społeczności lokalnej, dostosowując ją do indywidualnych potrzeb klientów i wspierając ich w odzyskiwaniu kontroli nad życiem. Mieszkańcy gminy Trzebinia mogą otrzymać natychmiastową pomoc i wsparcie w radzeniu sobie z różnorodnymi trudnościami życiowymi. Realizacja zadań pracy socjalnej wymaga szerokiej interdyscyplinarnej wiedzy oraz umiejętności szybkiego reagowania na pojawiające się wyzwania. Wykwalifikowana kadra pracowników Ośrodka regularnie podnosi swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w szkoleniach zawodowych i kursach.

Asystenci rodziny i pracownicy socjalni, dzięki bezpośredniemu kontaktowi z klientem, dokładnie analizują jego sytuację i podejmują odpowiednie działania zaradcze, mające na celu poprawę warunków życia rodzin i dzieci znajdujących się w trudnych sytuacjach. Istotnym wsparciem systemu są także organizacje pozarządowe, które realizują zadania z zakresu zdrowia, profilaktyki, edukacji i kultury, wzmacniając lokalny system wsparcia.

Placówki Wsparcia Dziennego oferują dzieciom możliwość spędzania czasu wolnego oraz wsparcie w realizacji obowiązku szkolnego, co szczególnie pomaga dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych. Systematyczna diagnoza problemów społecznych, prowadzona przez zaangażowane osoby, usprawnia pracę systemu wsparcia i buduje zaufanie społeczne.

Bezpłatne poradnictwo prawne, pedagogiczne i psychologiczne ma istotne znaczenie dla efektywności świadczonych usług, wspierając odbudowę poczucia kompetencji klientów i zwiększając ich szanse na radzenie sobie z problemami. Gmina Trzebinia aktywnie realizuje zadania z programów rządowych i samorządowych, mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców, finansowane z funduszy europejskich zgodnie z bieżącymi potrzebami.

Głównym celem wszystkich działań jest zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób przeżywających trudności życiowe. Dzięki różnorodnym formom wsparcia

oferowanym mieszkańcom gminy Trzebinia, instytucje pomocowe mogą skutecznie i trafnie reagować na potrzeby lokalnej społeczności.

3. Diagnoza sytuacji rodzin w gminie Trzebinia

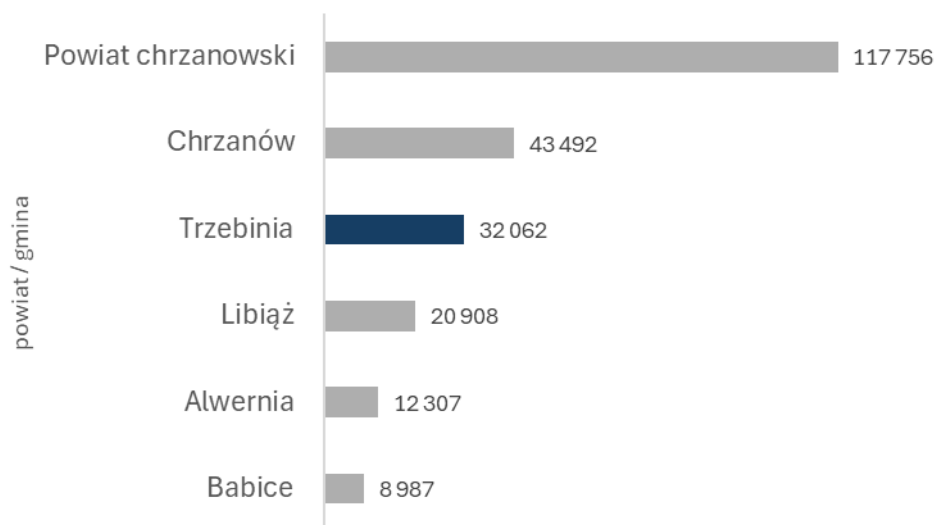
3.1. Struktura ludności w gminie

Gmina Trzebinia terytorialnie i administracyjnie wchodzi w skład powiatu chrzanowskiego. Na koniec 2024 roku liczba ludności powiatu wynosiła 117 756 osób. W strukturze rozmieszczenia mieszkańców szczególnie wyróżnia się Trzebinia, która z liczbą 32 062 mieszkańców stanowiła ponad 27% populacji całego powiatu. Jest to druga pod względem liczby ludności gmina w powiecie, ustępująca jedynie Chrzanowowi, jednak jej znaczenie demograficzne i gospodarcze jest bardzo istotne. Wysoki udział Trzebini w populacji powiatu sprawia, że jest to jeden z kluczowych ośrodków skupiających mieszkańców oraz ważny punkt koncentracji usług, infrastruktury i potencjalnych inwestycji.

Chrzanów jako największa gmina powiatu, liczyła 43 492 mieszkańców (ok. 37% populacji). Libiąż zamieszkiwało 20 908 osób (ok. 18%). Mniejsze gminy – Alwernia z 12 307 mieszkańcami oraz Babice z 8 987 mieszkańcami – miały wyraźnie niższy udział w populacji powiatu, łącznie niespełna 18%.

Dominująca rola Trzebini, w połączeniu z dużą liczbą ludności w Chrzanowie i Libiążu, oznacza, że większość działań rozwojowych powiatu powinna uwzględniać te trzy gminy jako kluczowe obszary planowania. Szczególnie w przypadku Trzebini warto podkreślić jej strategiczne położenie, potencjał inwestycyjny oraz znaczenie jako jednego z głównych ośrodków miejskich powiatu. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 1 - Rozkład ludności powiatu chrzanowskiego wg stanu na koniec 2024 roku

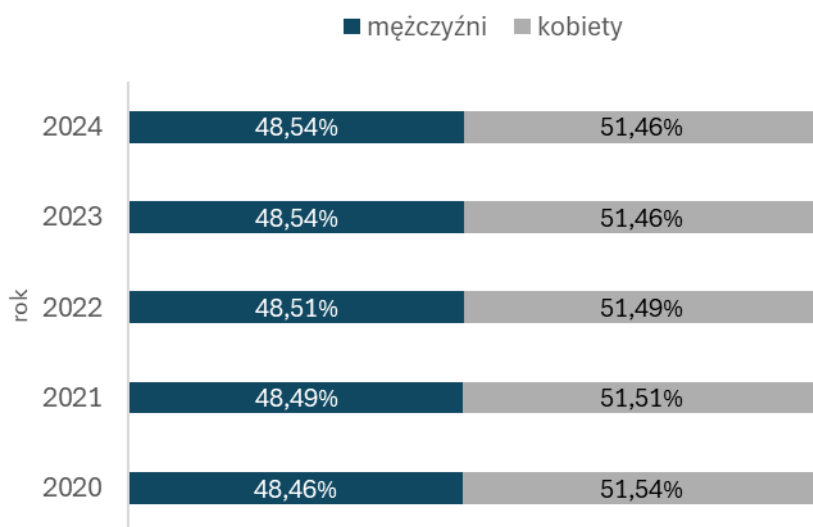
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza struktury ludności gminy Trzebinia według płci w latach 2020–2024 pokazuje bardzo stabilne proporcje pomiędzy kobietami i mężczyznami. W całym badanym okresie udział mężczyzn w populacji wahał się w granicach 48,46–48,54%, a udział kobiet wynosił odpowiednio 51,54–51,46%. Zmiany w poszczególnych latach są minimalne i mieszczą się w przedziale jednej dziesiątej punktu procentowego, co świadczy o równowadze płciowej w populacji.

W każdym roku kobiety stanowią nieco większą część mieszkańców, przewaga ta jest jednak niewielka. Taka struktura jest typowa dla większości populacji w Polsce, gdzie dłuższa średnia długość życia kobiet powoduje ich niewielką przewagę liczebną.

Podsumowując, w gminie Trzebinia w latach 2020–2024 struktura płci pozostaje stabilna, bez widocznych trendów wzrostowych lub spadkowych w udziale którejkolwiek z grup. Układ ten nie wskazuje na istotne zmiany demograficzne w krótkim okresie i można oczekiwać, że proporcje te utrzymają się także w kolejnych latach. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 2 - Udział mieszkańców gm. Trzebinia wg płci w latach 2020-2024
(stan na koniec roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza liczby ludności powiatu chrzanowskiego i jego gmin w latach 2020–2024 wskazuje na systematyczny, choć umiarkowany spadek populacji we wszystkich jednostkach terytorialnych. W skali całego powiatu liczba mieszkańców zmniejszyła się z 121 759 osób w 2020 roku do 117 756 osób w 2024 roku, co oznacza spadek o około 4 000 osób (ok. 3,3%). Spadek ten ma charakter równomierny i obserwowany jest w każdej gminie.

W Chrzanowie, największej gminie powiatu, populacja zmalała z 45 369 osób w 2020 roku do 43 492 osób w 2024 roku. Jest to spadek o blisko 1 900 osób (ok. 4,1%). W Trzebini,

drugiej pod względem liczby mieszkańców gminie, liczba ludności spadła z 33 126 do 32 062 osób, co stanowi ubytek o ponad 1 000 osób (ok. 3,2%). W Libiążu zanotowano spadek z 21 689 do 20 908 mieszkańców (ok. 3,6%).

Mniejsze gminy – Alwernia i Babice – również odnotowały niewielkie spadki. W Alwerni populacja zmalała z 12 507 do 12 307 osób (ok. 1,6%), a w Babicach z 9 068 do 8 987 osób (ok. 0,9%).

Analiza zmian w poszczególnych latach potwierdza stały trend demograficzny polegający na stopniowym zmniejszaniu się liczby ludności. Największy wpływ na ten proces mają największe gminy – Chrzanów, Trzebinia i Libiąż – które łącznie odpowiadają za ponad 80% całkowitej populacji powiatu. Szczególną uwagę warto zwrócić na Trzebinę, gdzie choć spadek jest nieco łagodniejszy niż w Chrzanowie, to utrata ponad tysiąca mieszkańców w ciągu pięciu lat jest istotnym zjawiskiem, które może mieć konsekwencje dla lokalnego rynku pracy, usług publicznych oraz planowania przestrzennego.

Podsumowując, powiat chrzanowski w latach 2020–2024 znajduje się w trendzie spadkowym liczby ludności. Zjawisko to ma charakter równomierny i obejmuje wszystkie gminy, jednak największe znaczenie mają zmiany w Trzebini i Chrzanowie, które z uwagi na swój udział w populacji determinują ogólny wynik demograficzny powiatu. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 1 - Liczba mieszkańców powiatu chrzanowskiego wg miejsca zamieszkania w podziale na gminy w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)

powiat / gmina	rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
liczba mieszkańców ogółem					
Powiat chrzanowski	121 759	120 694	119 719	118 684	117 756
Chrzanów	45 369	44 850	44 442	43 941	43 492
Trzebinia	33 126	32 851	32 596	32 321	32 062
Libiąż	21 689	21 548	21 298	21 083	20 908
Alwernia	12 507	12 407	12 361	12 354	12 307
Babice	9 068	9 038	9 022	8 985	8 987

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

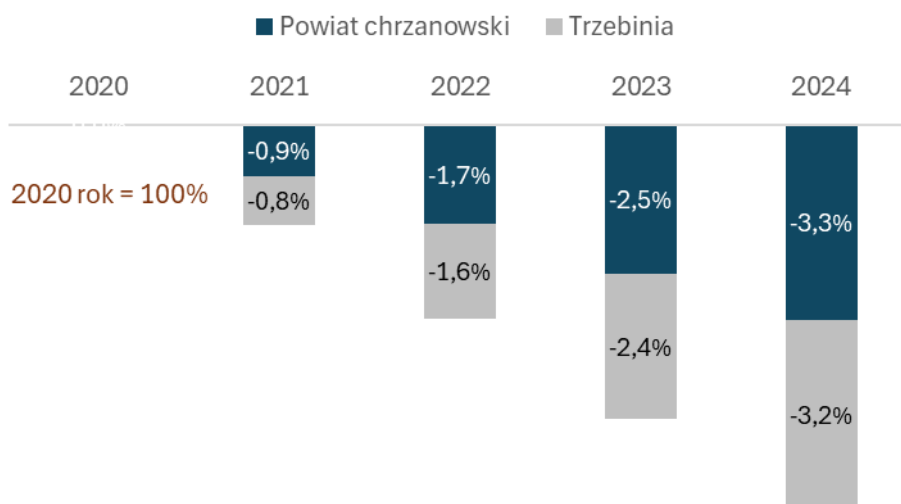
Analiza dynamiki zmian liczby ludności w powiecie chrzanowskim i w gminie Trzebinia przy założeniu, że rok 2020 jest rokiem bazowym (100%), wskazuje na systematyczny spadek populacji w latach 2021–2024.

W przypadku powiatu chrzanowskiego, rok 2021 przyniósł spadek do poziomu 99,1% stanu z roku bazowego, a w 2022 liczba ludności wynosiła już 98,3%. W 2023 wskaźnik ten obniżył się do 97,5%, a w 2024 osiągnął 96,7% wartości z roku 2020. Oznacza to, że w ciągu czterech lat populacja powiatu zmniejszyła się o około 3,3% w stosunku do roku bazowego.

Podobny trend widoczny jest w Trzebini, choć dynamika spadku jest minimalnie łagodniejsza. W 2021 roku liczba mieszkańców wynosiła 99,2% stanu z 2020, w 2022 – 98,4%, w 2023 – 97,6%, a w 2024 – 96,8%. Łączny spadek w stosunku do roku bazowego wynosi ok. 3,2%.

Analizując dynamikę, można zauważyć, że zarówno w powiecie, jak i w gminie Trzebinia spadek liczby ludności jest konsekwentny i liniowy, bez gwałtownych wahań w poszczególnych latach. Warto podkreślić, że tempo zmian w Trzebini jest praktycznie tożsame z dynamiką dla całego powiatu, co wskazuje, że sytuacja demograficzna tej gminy w pełni wpisuje się w ogólny trend obserwowany w regionie.

Wykres nr 3 – Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Trzebinia w porównaniu do powiatu chrzanowskiego w latach 2020 - 2024 (stan na koniec roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2020–2024 w gminie Trzebinia odnotowano systematyczny spadek liczby mieszkańców oraz zmiany w strukturze wieku, które wyraźnie wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Liczba ludności zmniejszyła się z 33 126 osób w 2020 roku do 32 062 osób w 2024 roku, co oznacza ubytek o około 3,2%.

Zmiany demograficzne widoczne są w poszczególnych grupach wieku. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), czyli dzieci i młodzieży, zmalała z 5 645 do 5 285 osób, a udział tej grupy w populacji spadł z 17,0% do 16,5%. Oznacza to, że do populacji gminy wchodzi coraz mniej młodych roczników, co w przyszłości może ograniczać potencjał odnowy demograficznej.

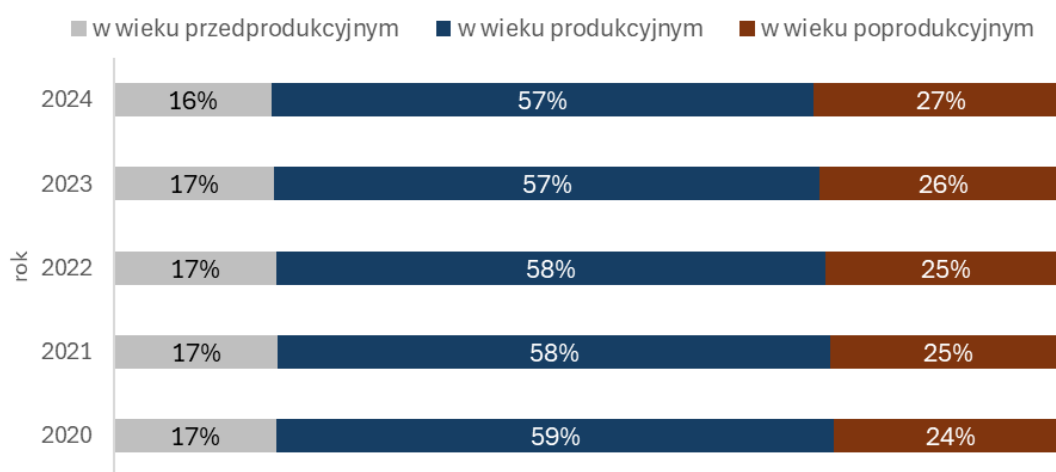
Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59 lat dla kobiet, 18–64 lata dla mężczyzn) spadła z 19 402 do 18 270 osób. Szczególnie widoczny jest spadek w grupie produkcyjnej mobilnej (18–44 lata), której udział w populacji zmniejszył się z 34,7% do 32,5%. Grupa produkcyjna niemobilna (45–59 lat kobiety, 45–64 lata mężczyźni) utrzymuje się na zbliżonym poziomie liczbowym, jednak jej udział procentowy wzrósł z 23,8% do 24,4%, co oznacza przesuwanie się struktury wieku ku starszym rocznikom w tej grupie.

Najbardziej wyraźny wzrost dotyczy populacji osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej dla kobiet, 65 lat i więcej dla mężczyzn). W 2020 roku stanowiły one 24,4%

mieszkańców gminy, natomiast w 2024 roku ich udział wzrósł do 26,5%, przy jednoczesnym wzroście liczby z 8 079 do 8 507 osób. Zjawisko to wskazuje na rosnące znaczenie tej grupy w strukturze społecznej i zwiększone potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej, pomocy społecznej oraz dostosowania infrastruktury do potrzeb seniorów.

Podsumowując, gmina Trzebinia w latach 2020–2024 charakteryzuje się spadkiem liczby mieszkańców oraz stopniowym starzeniem się populacji. Spadek udziału młodszych roczników i wzrost odsetka osób starszych stanowią wyzwanie dla przyszłej polityki społecznej, rynku pracy i planowania lokalnych usług publicznych.

Wykres nr 4 - Ludność gminy Trzebinia w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2. Rynek pracy i bezrobocie

W latach 2020–2024 stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce, województwie małopolskim i powiecie chrzanowskim wykazywała tendencję spadkową, jednak poziomy wskaźnika były zróżnicowane. W Polsce stopa bezrobocia obniżyła się z 6,3% w 2020 roku do 5,1% w 2024 roku. Spadek był stopniowy, a od 2023 roku wartość wskaźnika ustabilizowała się na poziomie 5,1%, co może świadczyć o osiągnięciu równowagi na rynku pracy.

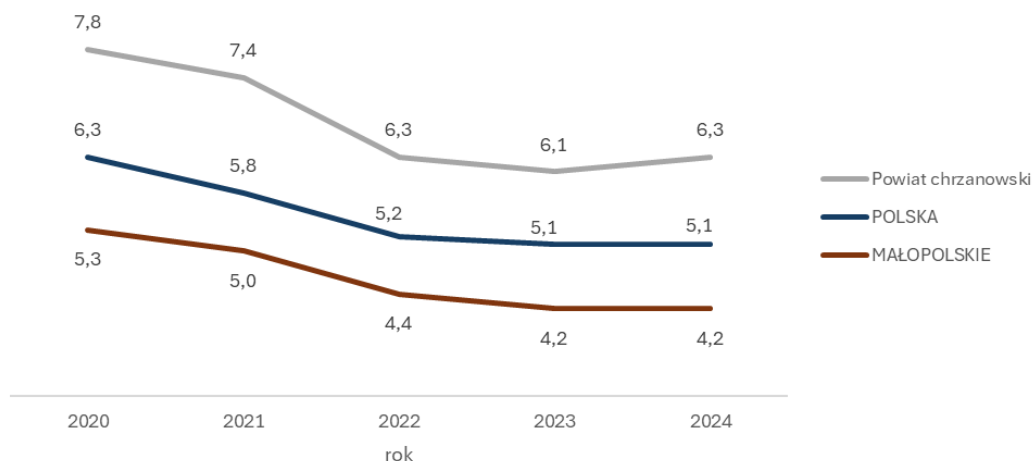
W Małopolsce stopa bezrobocia w całym analizowanym okresie była niższa niż średnia krajowa. W 2020 roku wynosiła 5,3%, a w 2024 roku spadła do 4,2%. Różnica względem Polski utrzymywała się na poziomie około 1 p.p., co potwierdza korzystniejszą sytuację na rynku pracy w regionie.

W powiecie chrzanowskim stopa bezrobocia pozostawała wyraźnie wyższa niż w Małopolsce i nieco wyższa niż średnia krajowa. W 2020 roku wynosiła 7,8%, a w 2024 roku

spadła do 6,3%. Spadek o 1,5 p.p. oznacza poprawę sytuacji, jednak różnica względem województwa utrzymywała się na poziomie około 2 p.p., a względem Polski w granicach 1–1,6 p.p. Warto odnotować, że w 2024 roku w powiecie nastąpił niewielki wzrost wskaźnika (z 6,1% w 2023 roku do 6,3% w 2024 roku), co może sugerować lokalne trudności gospodarcze lub przejściowe zmiany na rynku pracy.

Podsumowując, mimo pozytywnego trendu spadkowego, powiat chrzanowski utrzymuje wyższą stopę bezrobocia niż średnia wojewódzka i krajowa. Różnice te wskazują na konieczność dalszych działań aktywizujących lokalny rynek pracy i wspierających zatrudnienie w regionie.

Wykres nr 5 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w procentach w latach 2020-2024 na terenach: kraju, województwa i powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

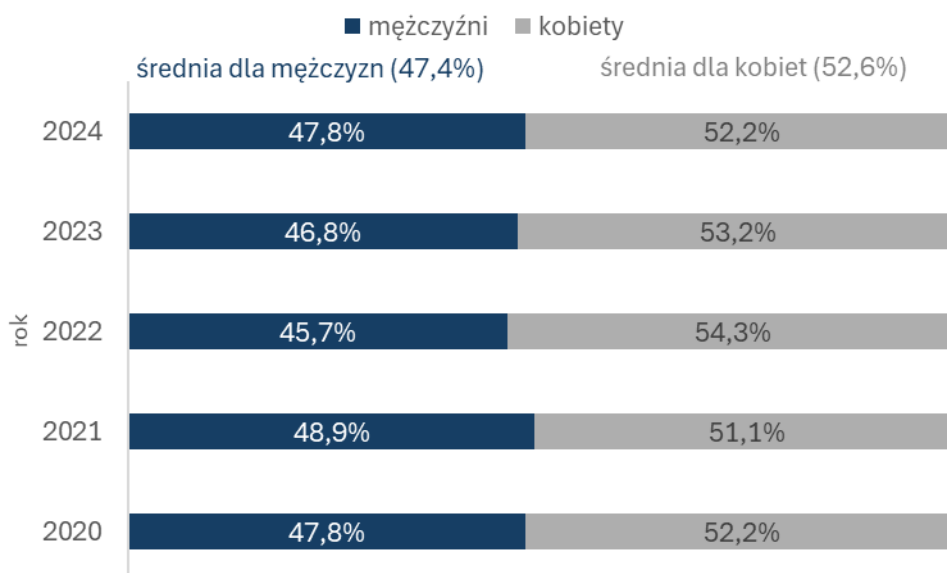
W latach 2020–2024 w gminie Trzebinia odnotowano wyraźny spadek liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W 2020 roku w ewidencji znajdowały się 924 osoby, podczas gdy w 2024 roku liczba ta zmniejszyła się do 688, co oznacza spadek o około 25,5% w ciągu pięciu lat. Zmniejszenie było stopniowe, z niewielkim odchyleniem w 2023 roku, kiedy liczba osób bezrobotnych wzrosła w stosunku do roku poprzedniego.

Struktura płci wśród osób bezrobotnych w badanym okresie pozostawała stabilna. Kobiety stanowiły nieco ponad połowę zarejestrowanych, z udziałem utrzymującym się średnio na poziomie 53%. Mężczyźni stanowili średnio 47% ogółu. Udział procentowy obu płci w poszczególnych latach nie wykazywał istotnych wahań, co oznacza, że spadek liczby osób bezrobotnych dotyczył w równym stopniu kobiet i mężczyzn.

Podsumowując, w gminie Trzebinia w latach 2020–2024 obserwuje się znaczący spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych przy stabilnej strukturze płci. Proces ten może być

związany z poprawą sytuacji na lokalnym rynku pracy, migracjami zarobkowymi lub zmianami w strukturze rejestracji w urzędach pracy.

Wykres nr 6 - Bezrobotni zarejestrowani wg płci na terenie gminy Trzebinia w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2024 roku w powiecie chrzanowskim długotrwałe bezrobocie, definiowane jako pozostawanie bez pracy przez okres dłuższy niż 12 miesięcy, dotyczyło 2,1% ludności aktywnej zawodowo. Poziom ten można uznać za umiarkowany, jednak zjawisko długotrwałego bezrobocia ma szczególne znaczenie, ponieważ wiąże się z ryzykiem utraty kwalifikacji, spadkiem motywacji zawodowej oraz osłabieniem więzi z rynkiem pracy.

W strukturze płci widoczna jest wyraźna przewaga kobiet wśród osób długotrwałe bezrobotnych. Kobiety stanowiły 36,5% wszystkich bezrobotnych kobiet, podczas gdy mężczyźni – 30,4% wszystkich bezrobotnych mężczyzn. W odniesieniu do populacji w wieku produkcyjnym kobiety długotrwałe bezrobotne to 1,5% ogółu kobiet w tym wieku, natomiast mężczyźni – 1,0% mężczyzn w wieku produkcyjnym. Wskazuje to na większą podatność kobiet na długotrwałe pozostawanie bez pracy, co może wymagać dedykowanych działań aktywizacyjnych.

Na uwagę zasługuje fakt, że w grupie wiekowej 55–64 lata nie odnotowano przypadków długotrwałego bezrobocia. Zjawisko to może wynikać z przechodzenia tej grupy na emeryturę, podejmowania prac krótkoterminowych lub sezonowych, a także skutecznych działań aktywizacyjnych prowadzonych przez lokalne instytucje rynku pracy.

Podsumowując, długotrwałe bezrobocie w powiecie chrzanowskim w 2024 roku ma umiarkowaną skalę, lecz jest zróżnicowane pod względem płci. Większy udział kobiet w tej grupie wskazuje na potrzebę wzmocnienia programów wspierających ich powrót na rynek pracy, natomiast brak długotrwałego bezrobocia wśród osób starszych można uznać za pozytywny sygnał odróżniający powiat od typowych tendencji krajowych.

Wykres nr 7 – Udział bezrobotnych zarejestrowanych, na terenie powiatu chrzanowskiego, pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3. Profil społeczny rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej

Diagnoza sytuacji osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Trzebinia została przeprowadzona w oparciu o liczbę rodzin i osób w tych rodzinach, które otrzymały wsparcie w związku z trudną sytuacją życiową, jakiej doświadczały. W latach 2022–2024 Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini prowadził działania skierowane do mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, wynikającej z różnych czynników społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych. Struktura powodów przyznawania pomocy pozostawała w tym okresie stosunkowo stabilna, jednak w poszczególnych obszarach widoczne były istotne zmiany ilościowe.

Najczęściej pomoc była przyznawana z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Problemy te obejmują zarówno trudności w wychowaniu dzieci, jak i w zarządzaniu domem, w tym wsparcie dla rodzin niepełnych oraz wielodzietnych. W tej kategorii, mimo utrzymującego się wysokiego znaczenia, odnotowano spadek liczby rodzin i osób objętych wsparciem.

Drugim najczęstszym powodem była długotrwała lub ciężka choroba. Liczba rodzin i osób objętych pomocą z tego tytułu pozostawała stabilna i wysoka, co wskazuje na trwały charakter tego problemu. Kolejną istotną przyczyną było ubóstwo. Choć w ostatnich latach odnotowano spadek liczby rodzin w tej kategorii, nadal pozostaje ono jednym z kluczowych czynników wpływających na konieczność udzielania wsparcia.

Na kolejnych miejscach w hierarchii znalazły się niepełnosprawność oraz bezrobocie. Liczba rodzin objętych pomocą w tych kategoriach pozostawała względnie stabilna, przy czym w przypadku bezrobocia widoczny był trend spadkowy, co może odzwierciedlać poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Stałą kategorią w strukturze pomocy pozostawała również potrzeba ochrony macierzyństwa, obejmująca wsparcie dla rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin wielodzietnych. W tej grupie widoczny był niewielki wzrost liczby rodzin w podkategorii wielodzietności w ostatnim roku analizowanego okresu.

Mniej liczne, ale nadal obecne w statystykach były przyczyny takie jak bezdomność, alkoholizm, trudności w przystosowaniu się po opuszczeniu zakładu karnego, przemoc domowa czy narkomania. Występowały one w ograniczonej skali i nie miały większego wpływu na ogólną strukturę pomocy.

Do przyczyn sporadycznych należały zdarzenia losowe, sieroctwo oraz sytuacje kryzysowe. W badanym okresie nie odnotowano natomiast przypadków związanych z ochroną ofiar handlu ludźmi, integracją uchodźców czy klęskami żywiołowymi.

Podsumowując, w gminie Trzebinia w latach 2022–2024 pomoc społeczna najczęściej była przyznawana z powodów długotrwałych i strukturalnych – zdrowotnych, wychowawczo-opiekuńczych i ekonomicznych. Widoczny jest spadek liczby rodzin i osób w kategoriach ubóstwa, bezrobocia, natomiast stabilny i wysoki poziom pomocy dotyczy problemów zdrowotnych. Przyczyny incydentalne odgrywały marginalną rolę w ogólnej strukturze świadczeń.

Tabela nr 2 – Powody przyznania pomocy z Ośrodka Pomocy Społecznej, na terenie gminy Trzebinia, w latach 2022-2024

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN			LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	Rok					
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.- WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	577	571	403	1099	1069	770
w tym: RODZINY NIEPEŁNE	75	86	75	235	283	249
RODZINY WIELODZIENTNE	27	18	10	151	99	59
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	508	519	521	795	813	827
UBÓSTWO	463	426	375	859	791	675
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	335	317	327	489	467	462
BEZROBOCIE	299	274	266	634	586	561
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	68	70	63	302	313	300
w tym: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIENTNOŚCI	38	38	46	202	199	240
BEZDOMNOŚĆ	43	47	38	44	48	40
ALKOHOLIZM	39	43	32	56	64	44
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU	14	10	15	15	14	26

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN			LICZBA OSÓB W RODZINACH		
	Rok					
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
KARNEGO						
PRZEMOC DOMOWA	10	9	10	39	29	29
NARKOMANIA	3	2	4	5	2	8
ZDARZENIE LOSOWE	2	2	2	3	4	4
SIEROCTWO	0	2	2	0	6	7
SYTUACJA KRYZYSOWA	1	1	1	1	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.1. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

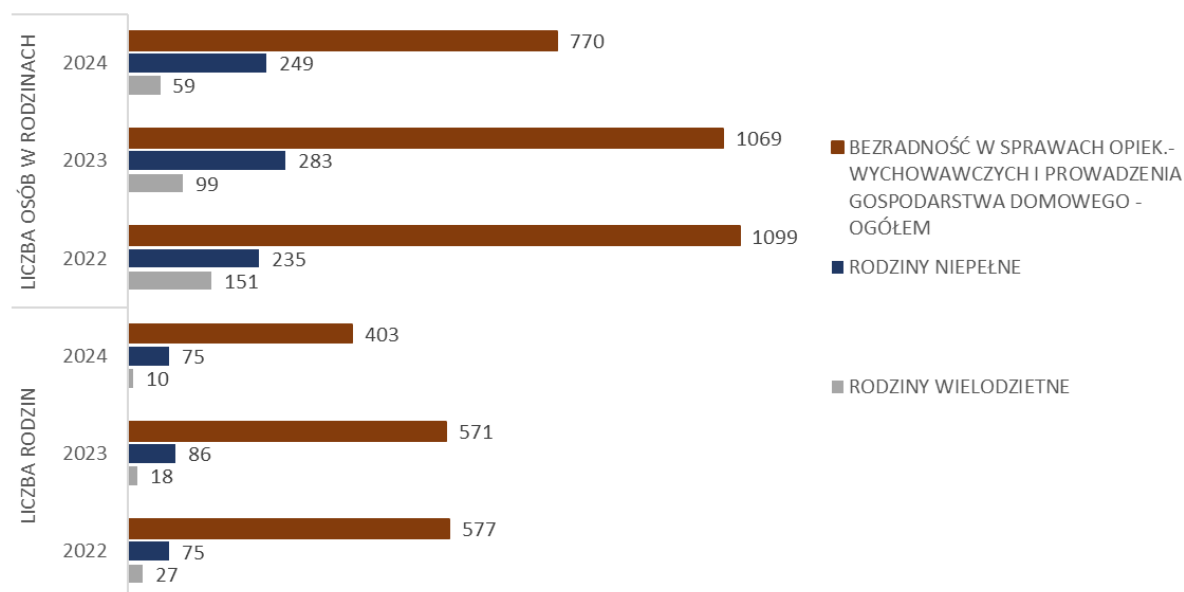
Analiza danych dotyczących liczby rodzin i osób objętych pomocą społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w gminie Trzebinia w latach 2022–2024 wskazuje na wyraźny trend spadkowy. W 2022 roku wsparcie otrzymało 577 rodzin (1 099 osób), natomiast w 2024 roku liczba ta zmniejszyła się do 403 rodzin (770 osób). Oznacza to istotny spadek zarówno liczby rodzin, jak i osób w rodzinach korzystających z pomocy w tej kategorii. Zmniejszenie skali problemu może być efektem działań wspierających kompetencje opiekuńcze i wychowawcze rodzin, lepszego dostępu do programów edukacyjnych czy aktywizacji społecznej i zawodowej.

W strukturze tej kategorii szczególne miejsce zajmują rodziny niepełne, które stanowiły istotny odsetek wszystkich beneficjentów. Ich liczba utrzymuje się na zbliżonym poziomie, w przedziale 75–86 rodzin rocznie, obejmując od 235 do 283 osoby. Stabilność tej grupy sugeruje, że trudności w wychowywaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa są w dużej mierze trwałym wyzwaniem wynikającym z samej struktury rodzin.

Rodziny wielodzietne stanowią mniejszy, ale istotny segment w tej kategorii. Ich liczba wyraźnie spadła – z 27 rodzin w 2022 roku (151 osób) do 10 rodzin w 2024 roku (59 osób). Spadek może być wynikiem poprawy sytuacji materialnej części rodzin, skutecznego wsparcia programami osłonowymi lub migracji części rodzin do innych form pomocy.

Podsumowując, w gminie Trzebinia w latach 2022–2024 odnotowano wyraźny spadek liczby rodzin i osób objętych pomocą z powodu bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, szczególnie wśród rodzin wielodzietnych. Grupa rodzin niepełnych pozostaje stabilna liczebnie, co wskazuje na konieczność utrzymania dedykowanych działań wspierających tę kategorię.

Wykres nr 8 – Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

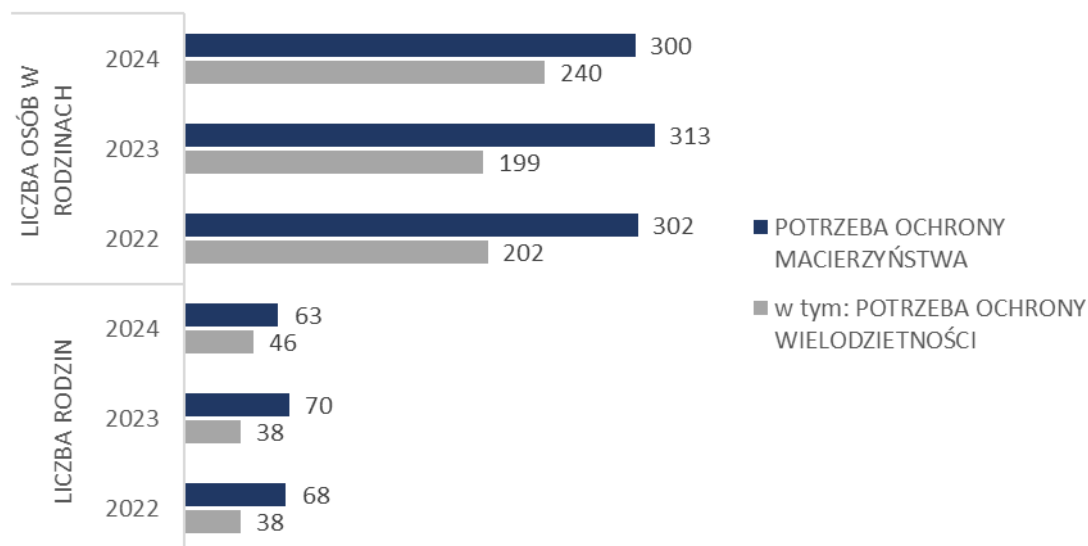
3.3.2. Potrzeba ochrony macierzyństwa

Analiza kolejnej kategorii – potrzeby ochrony macierzyństwa, obejmującej także ochronę rodzin wielodzietnych – wskazuje na umiarkowaną, lecz stabilną obecność tego powodu w strukturze pomocy społecznej w gminie Trzebinia w latach 2022–2024. Liczba rodzin objętych wsparciem z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w analizowanym okresie utrzymywała się na zbliżonym poziomie, od 68 rodzin w 2022 roku, przez 70 w 2023 roku, do 63 rodzin w 2024 roku. Podobnie stabilna pozostaje liczba osób w tych rodzinach, oscylując wokół 300 rocznie. Niewielki spadek w 2024 roku może być wynikiem zmian demograficznych lub skuteczności programów wspierających rodziny wychowujące dzieci.

W ramach tej kategorii szczególne znaczenie ma potrzeba ochrony wielodzietności. Liczba rodzin w tej podkategorii wahała się od 38 w latach 2022–2023 do 46 w 2024 roku, a liczba osób wzrosła z 202 w 2022 roku do 240 w 2024 roku. Wzrost w ostatnim roku może wskazywać na większe zapotrzebowanie na wsparcie wśród rodzin wychowujących większą liczbę dzieci lub na większą skuteczność identyfikowania takich rodzin przez OPS.

Podsumowując, potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności stanowi istotną, stabilną część powodów przyznawania pomocy społecznej. Zauważalny wzrost liczby rodzin w podkategorii wielodzietności w 2024 roku może wymagać dodatkowej analizy pod kątem przyczyn i ewentualnej konieczności wzmocnienia programów skierowanych do tej grupy mieszkańców.

Wykres nr 9 – Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z uwagi na potrzeby ochrony macierzyństwa na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

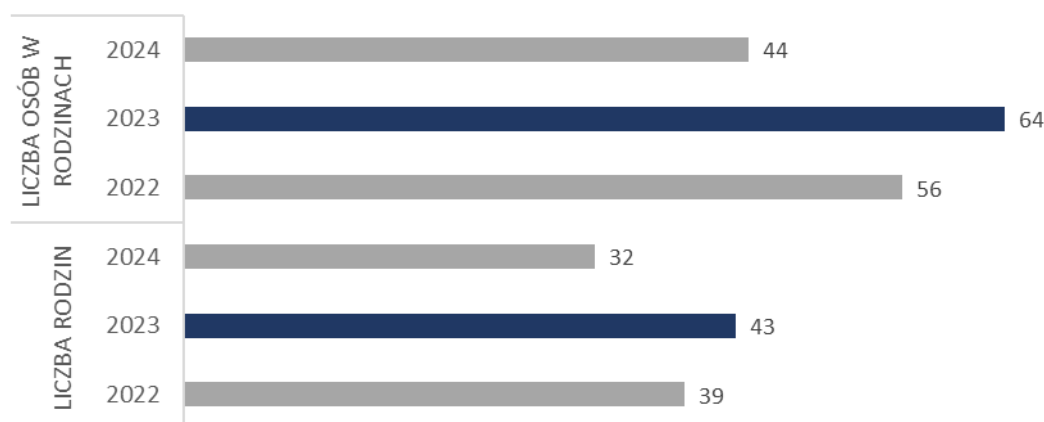
3.3.3. Alkoholizm

Zjawisko alkoholizmu analizowane przez pryzmat powodów przyznawania pomocy społecznej – wskazuje, że problem ten utrzymuje się w gminie Trzebinia na stosunkowo stałym poziomie, choć z pewnymi wahaniami w liczbie rodzin objętych wsparciem. W latach 2022–2024 liczba rodzin, w których powodem udzielenia pomocy był alkoholizm, wahała się od 39 w 2022 roku, przez 43 w 2023 roku, do 32 w 2024 roku. Liczba osób w tych rodzinach wynosiła od 56 do 64 w pierwszych dwóch latach, a w 2024 roku spadła do 44 osób. Choć skala zjawiska nie jest największa w strukturze wszystkich powodów pomocy, pozostaje ono problemem wymagającym stałej uwagi.

Należy podkreślić, że alkoholizm wywiera bardzo istotny wpływ na funkcjonowanie rodziny. Dotyka on nie tylko osoby uzależnionej, ale ma również konsekwencje dla wszystkich członków gospodarstwa domowego, w tym dzieci. Wpływa negatywnie na relacje rodzinne, stabilność emocjonalną i materialną, a także często wiąże się z innymi problemami społecznymi, takimi jak bezrobocie, przemoc domowa czy zaniedbania wychowawcze.

Podsumowując, alkoholizm w gminie Trzebinia stanowi stały, choć liczebnie mniejszy niż inne, powód przyznawania pomocy społecznej. Ze względu na jego destrukcyjny wpływ na funkcjonowanie rodzin, działania OPS powinny obejmować nie tylko wsparcie finansowe, ale również programy profilaktyczne, terapeutyczne i interwencyjne, skierowane zarówno do osób uzależnionych, jak i ich bliskich.

Wykres nr 10 - Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu alkoholizmu na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza danych dotyczących leczenia odwykowego pacjentów z terenu gminy Trzebinia w latach 2020–2024 pozwala na lepsze zrozumienie działań podejmowanych w związku z problemem alkoholizmu, który – jak wskazano wcześniej – ma bardzo istotny wpływ na funkcjonowanie rodzin i często stanowi powód przyznawania pomocy społecznej.

W badanym okresie liczba wniosków do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) o skierowanie na leczenie odwykowe była zróżnicowana. Najwięcej wniosków złożono w 2021 roku (74), natomiast najmniej w 2020 oraz 2022 roku (44). Warto zauważyć, że liczba wniosków pokrywa się z liczbą osób, wobec których prowadzone było postępowanie, co wskazuje na pełną procedurę formalnego rozpatrywania zgłoszeń.

Wnioski GKRPA przesyłane do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego stanowiły istotną część działań interwencyjnych, jednak ich liczba była niższa niż liczba wszystkich wniosków – co może oznaczać, że część osób podejmuje leczenie dobrowolnie lub sprawy rozstrzygane są na wcześniejszych etapach postępowania. Najwięcej takich wniosków skierowano w 2022 roku (24), a najmniej w 2021 roku (18).

Jeśli chodzi o uczestnictwo w zajęciach psycho-edukacyjnych dla osób z problemem alkoholowym, dane wskazują na wyraźny spadek uczestników w 2024 roku (40 osób) w porównaniu z latami wcześniejszymi, gdy frekwencja utrzymywała się w przedziale 62–69 osób. Może to świadczyć o zmniejszonym zainteresowaniu lub trudnościach w dostępie do tego typu działań, ale także o ewentualnym ograniczeniu oferty programowej lub zmianach w sposobie kierowania na takie zajęcia.

Analiza potwierdza, że w gminie Trzebinia prowadzone są wielotorowe działania w zakresie leczenia odwykowego, obejmujące zarówno postępowania formalne (wnioski, skierowania do sądu), jak i działania o charakterze profilaktyczno-terapeutycznym (zajęcia psycho-edukacyjne). Mimo to utrzymujący się poziom liczby zgłoszeń oraz spadek uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych wskazują na potrzebę dalszego wzmocnienia działań

motywujących osoby uzależnione do podejmowania terapii i utrzymania w niej udziału. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 3 - Leczenie odwykowe pacjentów z terenu gminy Trzebinia w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
Wniosek do GKRPA o skierowanie na leczenie odwykowe	44	74	44	51	65
Liczba osób wobec których prowadzone było postępowanie	44	74	44	51	65
Wnioski GKRPA przesłane do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	22	18	24	23	22
Liczba osób uczestnicząca w zajęciach psycho-edukacyjnych dla osób z problemem alkoholowym	69	65	67	62	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA

3.3.4. Struktura rodzin otrzymujących wsparcie z systemu pomocy społecznej

W latach 2022–2024 struktura rodzin objętych pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzebinii wykazywała wyraźną dominację gospodarstw jednoosobowych. Stanowiły one największą grupę wśród wszystkich beneficjentów i jednocześnie przeważały w kategorii rodzin emerytów i rencistów. W 2022 roku takich gospodarstw było 517, a w 2024 roku – 483, co oznaczało niewielki, lecz stały spadek.

Drugą co do wielkości grupą wśród wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia były gospodarstwa 2-osobowe (95–103 przypadki rocznie), a następnie 3-osobowe (56–72). Rodziny wielodzietne, liczące 6 i więcej osób, były w gminie zjawiskiem marginalnym — ich liczba w badanym okresie nie przekraczała 20 rocznie.

Rodziny z dziećmi stanowiły mniejszą część ogółu gospodarstw objętych pomocą. Najwięcej było wśród nich rodzin z dwojgiem dzieci (63–70 rocznie), następnie z jednym dzieckiem (50–58) i trojgiem dzieci (33–38). Przypadki rodzin wychowujących pięcioro i więcej dzieci występowały bardzo rzadko.

Ważnym elementem struktury były rodziny niepełne, których liczba utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie (83–86 rocznie). Najczęściej były to rodziny z jednym dzieckiem (28–34) lub dwojgiem dzieci (30–38), natomiast przypadki rodzin niepełnych z trojgiem lub większą liczbą dzieci pojawiały się sporadycznie.

Rodziny emerytów i rencistów stanowiły drugą największą kategorię wśród beneficjentów pomocy. Ich liczba oscylowała między 223 a 238 rocznie, z czego zdecydowaną większość stanowiły jednoosobowe gospodarstwa (172–188). Większe gospodarstwa

emeryckie występowały znacznie rzadziej, a te liczące cztery osoby i więcej należały do wyjątków.

Ogółem dane wskazywały, że pomoc społeczna w Trzebini w największym stopniu trafiała do samotnych osób starszych, rodzin z niewielką liczbą dzieci oraz rodzin niepełnych. Rodziny wielodzietne stanowiły margines wśród wszystkich beneficjentów. W całym badanym okresie widoczny był powolny spadek ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy, co mogło być efektem zarówno zmian demograficznych, jak i poprawy sytuacji ekonomicznej części mieszkańców gminy. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 4 - Typy rodzin objętych pomocą społeczną na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024

WYSZCZEGÓLNIENIE	wiersz	Rok		
	z	2022	2023	2024
RODZINY OGÓŁEM	1	777	764	737
z tego o liczbie osób:				
1	2	517	502	483
2	3	95	90	103
3	4	56	72	57
4	5	60	53	50
5	6	31	32	30
6 i więcej	7	18	15	14
RODZINY Z DZIEĆMI OGÓŁEM	8	179	173	163
z tego o liczbie dzieci:				
1	9	58	51	50
2	10	66	70	63
3	11	38	35	33
4	12	14	14	12
5	13	1	0	3
6	14	2	3	2
7 i więcej	15	0	0	0
RODZINY NIEPEŁNE OGÓŁEM	16	83	86	86
z tego o liczbie dzieci:				
1	17	34	28	28
2	18	30	36	38
3	19	15	16	14
4 i więcej	20	4	6	6
RODZINY EMERYTÓW I RENCISTÓW OGÓŁEM	21	224	238	223
z tego o liczbie osób:				
1	22	174	188	172
2	23	35	35	37
3	24	8	9	9
4 i więcej	25	7	6	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.4. Struktura systemu wspierania rodziny

Do zadań własnych gminy należy m.in. zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci. Analiza danych za okres od I półrocza 2022 roku do II półrocza 2024 roku dotyczyła pracy asystentów rodziny w Ośrodku Pomocy Społecznej w Trzebinii. W całym tym czasie OPS w Trzebinii utrzymywał stałe zatrudnienie 3 asystentów rodziny, którzy byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy, bez angażowania podmiotów zewnętrznych czy zawierania umów o świadczenie usług. Zgodnie z przepisami na jednego asystenta rodziny powinno przypadać maksymalnie 15 rodzin. Analiza danych wykazała, że obciążenie pracą w OPS w Trzebinii pozostawało stabilne i nie przekraczało dopuszczalnego limitu. Średnio na jednego asystenta przypadało od 7 do 8 rodzin, przy czym najmniejsze obciążenie wystąpiło w II półroczu 2022 r., a największe w I półroczu tego samego roku oraz na przełomie lat 2023/2024.

Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem wahała się od 12 w I półroczu 2023 r. do 23 w II półroczu 2024 r., wykazując tendencję wzrostową w ostatnim roku analizowanego okresu.

Większość rodzin korzystała z pomocy w okresach średnio- i długoterminowych – od 3 miesięcy do roku lub powyżej roku. Krótkoterminowe wsparcie (do 3 miesięcy) występowało rzadziej. Jednocześnie średni czas pracy asystenta z rodziną skrócił się z 17 miesięcy w I półroczu 2022 r. do 11–12 miesięcy w latach 2023–2024, co mogło świadczyć o szybszym zamykaniu spraw lub większej rotacji w grupie beneficjentów.

Najczęstszym powodem zakończenia pracy z rodziną było osiągnięcie celów. Drugim istotnym powodem było zaprzestanie współpracy przez rodzinę, a sporadycznie odnotowywano brak efektów lub – w 2024 r. – zmianę metody pracy.

Łączna liczba rodzin objętych pomocą w danym półroczu wahała się od 32 do 48, a najwyższą wartość odnotowano w II półroczu 2024 r., co mogło wskazywać na wzrost zapotrzebowania na tę formę wsparcia.

Podsumowując należy stwierdzić, że w analizowanym okresie OPS w Trzebinii działał w ramach bezpiecznego obciążenia pracą asystentów rodziny, choć odnotowano wzrost liczby rodzin kierowanych do współpracy przez sąd oraz utrzymujące się zapotrzebowanie na długotrwałe formy wsparcia.

Tabela nr 5 - Charakterystyka pracy asystenta rodziny na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		Rok 2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Liczba asystentów rodziny w gminie, z tego:	3	3	3	3	3	3
zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy	3	3	3	3	3	3

Wyszczególnienie	2022		Rok 2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług	0	0	0	0	0	0
Liczba asystentów rodziny zatrudnionych przez:	3	3	3	3	3	3
jednostkę organizacyjną samorządu terytorialnego, w tym:	3	3	3	3	3	3
ośrodek pomocy społecznej	3	3	3	3	3	3
inny podmiot na zlecenie gminy	0	0	0	0	0	0
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	13	18	12	17	18	23
Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:	25	20	24	25	25	24
do 3 miesięcy	7	5	6	7	6	3
powyżej 3 do 12 miesięcy	6	10	9	8	10	11
powyżej 1 roku	12	5	9	10	9	10
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną (w miesiącach)	17	14	11	12	12	11
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:	8	16	8	13	12	14
ze względu na osiągnięcie celów	4	7	3	5	5	5
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	2	7	5	6	7	7
ze względu na brak efektów	2	2	0	2	0	1
ze względu na zmianę metody pracy	0	0	0	0	0	1
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	33	44	32	46	37	48
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS						

W latach 2022–2024 w gminie Trzebinia funkcjonował stabilny system placówek wsparcia dziennego, pełniących istotną rolę w lokalnym systemie wspierania rodziny. W pierwszej połowie 2022 roku działały trzy placówki, natomiast od drugiego półrocza tego roku ich liczba wzrosła do dziewięciu i utrzymywała się na tym poziomie do końca 2024 roku. Wśród nich pięć prowadzono w formie opiekuńczej, a cztery w formie pracy podwórkowej. Placówki specjalistyczne w analizowanym okresie nie były prowadzone.

Łączna liczba miejsc w tych jednostkach wynosiła 330, natomiast przeciętna liczba umieszczonych dzieci kształtowała się na poziomie od 124 w II półroczu 2023 roku do 185 w I półroczu 2024 roku. Dane te wskazują na stopniowy wzrost zainteresowania oferowanymi usługami. Równocześnie obserwowano systematyczny wzrost nakładów finansowych na ich działalność – od 651,2 tys. zł w pierwszym półroczu 2022 roku do 1,12 mln zł w drugim półroczu 2024 roku.

W strukturze placówek szczególnie istotne miejsce zajmował Dzienny Ośrodek Młodzieżowy w Gaju, prowadzony przez Fundację „Dobry Start”, który w 2023 roku objął opieką 68 uczestników, a w 2024 roku już 109. Ważną rolę pełniła także Świetlica PLUS, będąca jednostką organizacyjną gminy, dysponująca główną siedzibą i filiami (trzema w 2023 roku i czterema w 2024 roku). Placówka ta oferowała wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, a liczba jej uczestników wzrosła z 293 w 2023 roku do 367 w 2024 roku. Uzupełnieniem oferty były Świetlice Podwórkowe – „Łowcy Chmur” w Trzebinii, „Krasnale” w Gaju, „Adventure” w Trzebinii oraz „Przygodnicy” w Młoszowej – z których każda obsługiwała po 15 uczestników rocznie.

Analiza danych wskazuje, że placówki wsparcia dziennego w gminie Trzebinia skutecznie odpowiadały na potrzeby dzieci i młodzieży znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Zróżnicowana oferta zajęć, stabilna liczba placówek oraz rosnąca liczba uczestników potwierdzają, że podejmowane działania miały istotne znaczenie w obszarze profilaktyki i wspierania rodzin.

Tabela nr 6 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Trzebinia
w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	Rok					
	2022		2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzone w formie:	3	9	9	9	9	9
opiekuńczej	2	5	5	5	5	5
specjalistycznej	0	0	0	0	0	0
pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	1	4	4	4	4	4
Liczba miejsc	330	330	330	330	330	330
Przeciętna liczba umieszczonych dzieci	125	143	156	124	185	174
Wydatki (w zł)	651 249	677 200	790 303	917 404	884 626	1 120 277

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.4.1 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej

Analizując świadczenia przyznawane w ramach działania systemu pieczy zastępczej, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że w latach 2022–2024 w gminie Trzebinia odnotowano stopniowy wzrost liczby dzieci objętych rodzinną pieczą zastępczą i pieczą

instytucjonalną, co wiązało się również ze wzrostem kosztów ponoszonych przez gminę Trzebinia w związku z umieszczeniem dzieci w odpowiednich formach pieczy zastępczej. W 2022 roku w pieczy zastępczej przebywało łącznie 70 dzieci, w 2023 roku – 76, a w 2024 roku – 79, co oznacza wzrost o 9 dzieci w analizowanym okresie.

W strukturze pieczy dominowały dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej – od 51 w 2022 roku do 59 w 2024 roku. Najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych – ich liczba rosła z 32 w 2022 roku do 39 w 2024 roku. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych wahała się w granicach 11–13, natomiast w rodzinach zastępczych zawodowych utrzymywała się na stałym poziomie 3. Dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego stanowiły stosunkowo niewielką grupę – od 4 do 5 w poszczególnych latach. W rodzinnych domach dziecka umieszczono 3 dzieci w 2023 roku oraz 2 w 2024 roku. W pieczy zastępczej instytucjonalnej znajdowało się od 17 do 20 dzieci rocznie, co stanowiło mniejszą część całego systemu, jednak ich liczba pozostawała stabilna w badanym okresie.

W odniesieniu do kosztów ponoszonych przez gminę Trzebinia w związku z umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej – w 2022 roku koszty te dotyczyły 32 dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych spokrewnionych, taka sama liczba wystąpiła również w 2023 roku, natomiast w 2024 roku było to już 39 dzieci. W przypadku dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych koszty ponoszono w odniesieniu do 11–13 dzieci rocznie, a w rodzinach zastępczych zawodowych – 3 dzieci rocznie. Koszty dla dzieci w rodzinnych domach dziecka pojawiły się dopiero w latach 2023–2024 (odpowiednio 3 i 2 dzieci). Ponoszenie kosztów w pieczy instytucjonalnej obejmowało rocznie od 19 do 20 dzieci.

Warto odnotować także liczbę dzieci nowo trafiających do pieczy zastępczej. W 2022 roku było to 12 dzieci, w 2023 roku – 8, a w 2024 roku – 13. Wskazuje to na pewną zmienność roczną, jednak bez wyraźnego trendu spadkowego.

Podsumowując, dane z lat 2022–2024 pokazują utrzymującą się dominację dzieci pochodzących z terenu gminy Trzebinia umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, szczególnie w rodzinach zastępczych spokrewnionych, które obejmują rosnącą liczbę podopiecznych. Koszty ponoszone przez gminę Trzebinia w związku z umieszczeniem dzieci w odpowiednich formach pieczy zastępczej pozostawały w ścisłej korelacji z liczbą dzieci objętych opieką. Mimo stabilnej liczby dzieci w pieczy instytucjonalnej, obserwuje się niewielki, lecz systematyczny wzrost ogólnej liczby dzieci w systemie pieczy zastępczej.

Tabela nr 7 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	Rok		
	2022	2023	2024
liczba świadczeń ogółem			
Wydatki na opiekę i wychowanie dziecka pokryte przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, z tego:			
Rodziny zastępcze spokrewnione	32	32	39
Rodziny zastępcze niezawodowe	12	13	11
Rodziny zastępcze zawodowe	3	3	3
Rodzinny dom dziecka	0	3	2

Wyszczególnienie	Rok		
	2022	2023	2024
	liczba świadczeń ogółem		
Zawodowa rodzina zastępcza o charakterze pogotowia rodzinnego	4	5	4
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	19	20	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

W latach 2022–2024 gmina Trzebinia ponosiła rosnące koszty związane z opieką i wychowaniem dzieci pochodzących z jej terenu, umieszczonych w pieczy zastępczej. Największy udział w wydatkach miały placówki opiekuńczo-wychowawcze, na które w badanym okresie przeznaczono łącznie 1 955 769 zł. Wydatki te wykazywały wyraźny trend wzrostowy – z 575 653 zł w 2022 r. do 785 399 zł w 2024 r., co oznacza wzrost o ponad 36% w ciągu trzech lat.

Rodziny zastępcze stanowiły drugą kategorię kosztów, które w badanym okresie wyniosły łącznie 986 089 zł. Również w tym przypadku odnotowano wzrost w stosunku do roku 2022 – z 244 830 zł do 370 189 zł w 2024 r., co stanowi przyrost o ponad 51%.

Łączne wydatki gminy Trzebinia na opiekę i wychowanie dzieci w pieczy zastępczej w latach 2022–2024 wyniosły 2 941 858 zł, przy czym największe obciążenie budżetu stanowiły koszty umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, które pochłonęły ok. 2/3 całej kwoty. Trend wzrostowy w obu kategoriach wskazuje na rosnące obciążenie finansowe gminy związane z realizacją ustawowych obowiązków w zakresie pieczy zastępczej.

Tabela nr 8 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Trzebinia w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	Rok			Razem
	2022	2023	2024	
Wydatki w [zł]				
Wysokość wydatków na opiekę i wychowanie dziecka pokryte przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, z tego:				
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	575 653,24	594 716,36	785 399,06	1 955 768,66
Rodziny zastępcze	244 830,28	371 069,60	370 189,03	986 088,91

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.5 Wnioski z diagnozy sytuacji rodziny w gminie Trzebinia

Analiza sytuacji demograficznej i społeczno-ekonomicznej gminy Trzebinia ujawnia szereg wyzwań, które mają znaczący wpływ na rozwój regionu i wymagają szczególnej uwagi w kontekście prac nad Programem Wspierania Rodziny. Problemy demograficzne, takie jak depopulacja i starzenie się społeczeństwa, oraz trudności na rynku pracy i w obszarze pomocy społecznej, stwarzają konieczność skoordynowanych działań w celu zapewnienia stabilności i wsparcia rodzinom. Zidentyfikowane zjawiska wskazują na potrzebę wdrożenia skutecznych działań wspierających rozwój społeczno-gospodarczy gminy oraz poprawę warunków życia jej mieszkańców poprzez kompleksowe wsparcie rodzin. W wyniku przeprowadzonej diagnozy zostały przyjęte następujące wnioski:

1. Tendencje demograficzne

Gmina Trzebinia doświadczała w latach 2020–2024 systematycznego spadku liczby mieszkańców, co wpisywało się w ogólny trend obserwowany w całym powiecie chrzanowskim. Ubytek ponad tysiąca mieszkańców w ciągu pięciu lat (ok. 3,2%) wskazuje na wyzwania związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa. Szczególnie istotne jest zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży przy jednoczesnym wzroście odsetka osób starszych, co generuje rosnące zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne.

2. Rynek pracy i bezrobocie

Choć w badanym okresie odnotowano spadek stopy bezrobocia oraz liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne, to sytuacja w powiecie chrzanowskim – a więc również w gminie Trzebinia – pozostawała mniej korzystna niż w województwie małopolskim i w skali kraju. Szczególnym wyzwaniem było długotrwałe bezrobocie, dotykające częściej kobiet niż mężczyzn. Jednocześnie zauważalny spadek ogólnej liczby bezrobotnych wskazuje na poprawę sytuacji lokalnego rynku pracy, choć różnice względem średnich wskaźników krajowych i regionalnych wymagają dalszych działań aktywizacyjnych.

3. Struktura i problemy rodzin korzystających z pomocy społecznej

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy społecznej były: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, długotrwała lub ciężka choroba oraz ubóstwo. Wysoką i utrzymującą się na stabilnym poziomie pozycję zajmowały także problemy związane z niepełnosprawnością i bezrobociem. W strukturze odbiorców pomocy dominowały gospodarstwa jednoosobowe, rodziny emerytów i rencistów oraz rodziny niepełne. Rodziny wielodzietne korzystały ze wsparcia stosunkowo rzadko, co wpisuje się w ogólny obraz demograficzny gminy.

4. Alkoholizm jako istotny problem społeczny

Mimo że liczba rodzin objętych pomocą z powodu alkoholizmu była niższa niż w przypadku innych powodów, problem ten miał znaczący wpływ na funkcjonowanie rodzin. Alkoholizm generował konsekwencje wychowawcze, społeczne i ekonomiczne, a dane dotyczące leczenia odwykowego wskazują na utrzymujące się zapotrzebowanie na interwencje w tym zakresie.

5. System wspierania rodziny

Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini utrzymywał stabilny system wsparcia – zatrudnionych było 3 asystentów rodziny, którzy nie byli przeciążeni pracą (średnio 7–8 rodzin na jednego asystenta). W analizowanym okresie funkcjonowało 9 placówek wsparcia dziennego, które zapewniały 330 miejsc i przyjmowały coraz większą liczbę dzieci. Wydatki na ich działalność systematycznie rosły, co świadczy o wzmacnianiu tej formy pomocy.

6. Piecza zastępcza i ponoszone koszty

W latach 2022–2024 wzrastała liczba dzieci pochodzących z gminy Trzebinia umieszczanych w pieczy zastępczej, głównie w rodzinach zastępczych spokrewnionych. Gmina ponosiła coraz większe koszty związane z opieką i wychowaniem tych dzieci – łączne wydatki w analizowanym okresie wyniosły prawie 3 mln zł. Największe obciążenie budżetu stanowiły koszty umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ale również wydatki na rodziny zastępcze wykazywały wyraźny wzrost.

Podsumowując, diagnoza wskazuje, że rodziny w gminie Trzebinia funkcjonowały w warunkach spadku liczby ludności, starzenia się społeczeństwa i trudności ekonomiczno-zdrowotnych, które były głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej. System wsparcia instytucjonalnego działał stabilnie, ale zmieniająca się struktura demograficzna i rosnące koszty pieczy zastępczej wymagają dalszego rozwijania usług społecznych, profilaktyki oraz działań integracyjnych, aby skutecznie odpowiadać na potrzeby mieszkańców.

4. Analiza SWOT

Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę działań podejmowanych na rzecz wspierania rodziny na terenie gminy Trzebinia, została wykonana analiza SWOT. Zadaniem tego narzędzia jest wykazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, w tym przypadku w odniesieniu do zasobów gminy.

Nazwa przyjętej metody pochodzi od słów:

strengths – mocne strony

weaknesses - słabe strony

opportunities – szanse

threats – zagrożenia.

Mocne strony stanowią czynniki w postaci zasobów ludzkich, rzeczowych i potencjału drzemiącego wewnątrz badanego środowiska, na których ukształtowanie organizacja posiada bezpośredni wpływ. Przeciwnieństwem są natomiast słabe strony, które również ukonstytuowane są wewnątrz organizacji, jednak ich występowanie przekłada się na osłabienie pozycji danej organizacji w stosunku do otoczenia.

Szans należy upatrywać poza badanym środowiskiem, w jego otoczeniu. Stanowią je wszystkie czynniki zewnętrzne, które bez udziału organizacji wzmacniają jej pozycję. Zagrożenia, również znajdują się poza organizacją lub badanym środowiskiem, bez możliwości wpływania na nie, stanowią czynniki osłabiające pozycję organizacji w stosunku do otoczenia.

Bazując na wnioskach płynących z diagnozy, wykorzystując powyżej opisaną metodę, został przebadany system wsparcia dla osób i rodzin zamieszkujących teren gminy Trzebinia. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela nr 9 – Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Skuteczna realizacja programów profilaktycznych w szkołach, wspierająca wychowawczą rolę edukacji. – Doświadczona i kompetentna kadra pedagogiczna oraz pracownicy pomocy społecznej. – Duża liczba i różnorodność placówek wsparcia dziennego, zapewniająca szeroką dostępność usług dla dzieci i młodzieży. – Bardzo dobrze rozwinięta współpraca między instytucjami działającymi na terenie gminy. – Efektywne korzystanie ze szkoleń podnoszących kwalifikacje pracowników.	– Słabe i niewystarczające więzi sąsiedzkie oraz niska integracja środowisk lokalnych. – Niewystarczająca liczba miejsc w placówkach opiekuńczych, ograniczająca dostęp do wsparcia dla rodzin doświadczających trudności. – Niedostatecznie rozwinięte rodzinne formy wsparcia (np. rodziny zastępcze, inne alternatywy opieki rodzinnej). – Rozproszona sieć instytucjonalnego wsparcia (OPS, UM, GKRPA, świetlice, punkty konsultacyjne), utrudniająca kompleksową pomoc.

– Bardzo dobra współpraca z Radą Gminy, sprzyjająca realizacji działań w obszarze wsparcia społecznego. – Skuteczne stosowanie zasad współpracy zespołowej w zakresie wsparcia rodzin.	
Szanse	Zagrożenia
– Wzrost zaangażowania społecznego w działania na rzecz rodziny i społeczności lokalnej. – Pojawianie się nowych form wsparcia – zarówno finansowego, jak i pozafinansowego. – Rozbudowa struktury placówek udzielających wsparcia, zwiększająca dostępność usług. – Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej na terenie gminy, sprzyjający integracji działań. – Stworzenie platformy wymiany doświadczeń między instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze wsparcia społecznego.	– Niewystarczający poziom finansowania działań w obszarze wsparcia społecznego. – Rosnąca liczba rodzin dysfunkcyjnych wymagających pomocy. – Brak kierunkowego wykształcenia części kadry pracującej z rodzinami. – Ograniczona współpraca i zaangażowanie ze strony rodzin korzystających ze wsparcia. – Niski poziom rozwoju idei wolontariatu wśród mieszkańców gminy. – Systematyczny wzrost liczby zadań nakładanych na osoby zajmujące się wspieraniem rodzin, prowadzący do przeciążenia kadry.

Źródło: opracowanie własne

5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji

Program Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026 – 2028 w swojej treści wskazuje cele strategiczne i operacyjne. Stanowią one podstawę do wyznaczania koniecznych działań, które podejmowane będą w nadchodzących latach. Zapewniając efektywność projektowanych działań przyjmuje się katalog wskaźników powiązanych z poszczególnymi działaniami, których celem jest okresowa ocena ich skuteczności.

5.1. Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki

W ramach prac nad Programem Wspierania Rodziny na lata 2026 - 2028 została wykonana diagnoza sytuacji rodzin funkcjonujących na terenie gminy Trzebinia. Ponadto przeprowadzona została analiza SWOT, która wskazuje mocne i słabe strony, jak również szanse i zagrożenia identyfikowane w niniejszym obszarze. Na bazie wniosków płynących z analiz zaprezentowanych we wcześniejszej części dokumentu przyjęto cel strategiczny pn. „Wzmacnianie spójnego systemu rozwiązań sprzyjających prawidłowemu realizowaniu funkcji rodziny i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom jej dezorganizacji”. Przypisano do niego grupę celów operacyjnych. Zostały one dodatkowo opisane powiązanymi z nimi działaniami, do których przyporządkowano mierniki ich realizacji. Szczegółową prezentację tych elementów zawiera poniższa tabela, w której wskazano również, dla każdego z działań, podmioty angażujące się w ich wykonanie.

Tabela nr 10 – Cele, działania i wskaźniki oraz podmioty realizujące Program Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026 - 2028

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
PWR(26).1. Wzmacnianie spójnego systemu rozwiązań sprzyjających prawidłowemu realizowaniu funkcji rodziny i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom jej dezorganizacji	PWR(26).1.1. Wspieranie rodziny w procesie wychowania i socjalizacji oraz podniesienie kompetencji rodziców w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej	PWR(26).1.1.1. Obejmowanie wsparcie asystenta rodzin biologicznych, w celu przywrócenia dziecka z pieczy zastępczej do tych rodziny lub niedopuszczenia do ich umieszczenia w pieczy zastępczej	PWR(26).1.1.1.1. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny PWR(26).1.1.1.2. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini
		PWR(26).1.1.2. Prowadzenia poradnictwa dla rodzin w kryzysie i tworzenie systemu szybkiej interwencji	PWR(26).1.1.2.1. Liczba osób objętych pomocą	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.1.2.2. Liczba rodzin objętych pomocą	Ośrodek Pomocy Społecznej

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
				w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.1.2.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
	PWR(26).1.1.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży np: zajęcia wyrównawcze poprawiające braki w edukacji	PWR(26).1.1.3.1. Liczba zajęć PWR(26).1.1.3.2. Liczba uczestników PWR(26).1.1.3.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")		Szkoły, Przedszkola Szkoły, Przedszkola Szkoły, Przedszkola
	PWR(26).1.1.4. Rozwój zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży umożliwiających realizację zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego, zajęcia pozalekcyjne	PWR(26).1.1.4.1. Liczba zajęć		"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Miejska Biblioteka Publiczna w Trzebini, TCK w

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
		kształtujące zainteresowania tj.: zabawowo – rozrywkowe sportowo – turystyczne, rekreacyjno – kulturalne, usługowo – opiekuńcze, techniczne, konsumpcyjne.	PWR(26).1.1.4.2. Liczba uczestników	Trzebinia "Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebinie, Miejska Biblioteka Publiczna w Trzebinie, TCK w Trzebinie
			PWR(26).1.1.4.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebinie, Miejska Biblioteka Publiczna w Trzebinie, TCK w Trzebinie
	PWR(26).1.1.5. Budowanie i utrzymanie sieci wsparcia dla dzieci i młodzieży na terenie gminy		PWR(26).1.1.5.1. Liczba osób korzystających ze wsparcia dziennego	Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.1.5.2. Liczba placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.1.5.3. Liczba placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.1.5.4. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących,	Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
			proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	
		PWR(26).1.1.6. Udzielanie pomocy dla rodzin doświadczających trudności z powodów: bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa	PWR(26).1.1.6.1. Liczba rodzin otrzymujących pomocy społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych PWR(26).1.1.6.2. Liczba rodzin otrzymujących pomocy społeczną z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa PWR(26).1.1.6.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini
	PWR(26).1.2. Integracja rodziny ze środowiskiem lokalnym	PWR(26).1.2.1. Włączanie rodziców w życie szkoły poprzez organizowanie wspólnych imprez, uroczystości	PWR(26).1.2.1.1. Liczba imprez PWR(26).1.2.1.2. Liczba uczestników PWR(26).1.2.1.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić czy działanie ma charakter: ciągły,	Szkoły, Przedszkola Szkoły, Przedszkola Szkoły, Przedszkola

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mienniki	Podmioty
			czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	
	PWR(26).1.2.2. Organizowanie lokalnych spotkań rodzinnych, /impres, zabaw, festynów/, organizowanie spotkań o charak- terze kulturalnym		PWR(26).1.2.2.1. Liczba spotkań, impres	Miejska Biblioteka Publiczna w Trzebini, TCK w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.2.2.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o infor- mację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Miejska Biblioteka Publiczna w Trzebini, TCK w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
	PWR(26).1.2.3. System ulg w korzystaniu z infrastruktury kulturalno – sportowej i oświa- towej Gminy adresowana dla rodzin 3+		PWR(26).1.2.3.1. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini
			PWR(26).1.2.3.2. Liczba wydanych Trzebińskich Kart	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini
			PWR(26).1.2.3.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o infor- mację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini
	PWR(26).1.3. Działania	PWR(26).1.3.1.	PWR(26).1.3.1.1.	"Świetlica

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
	nia profilaktyczne zapobiegające dysfunkcji życia rodzinnego	Realizacja programów profilaktycznych celem przeciwdziałania: przemocy, różnym formom uzależnień oraz ich skutkom.	Liczba programów	Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.1.2. Liczba uczestników	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.1.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
		PWR(26).1.3.2. Organizowanie spotkań edukacyjnych dla rodziców w zakresie problemów związanych z wychowaniem dzieci np. „Szkoła dla Rodziców”.	PWR(26).1.3.2.1. Liczba spotkań edukacyjnych	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.2.2. Liczba uczestników	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.2.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	"Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebini, Szkoły, Przedszkola, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
	PWR(26).1.3.3. Prowadzenie grup edukacyjnych, samopomocowych i grup wsparcia dla rodzin i ich członków.		PWR(26).1.3.3.1. Liczba utworzonych grup	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.3.2.	Ośrodek

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
			Liczba uczestników	Pomocy Społecznej w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
			PWR(26).1.3.3.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o informację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, Wydział Polityki Społecznej Sportu i Turystyki
	PWR(26).1.3.4. Podnoszenie kwalifikacji specjalistów udzielających wsparcia dla rodzin		PWR(26).1.3.4.1. Liczba szkoleń	Szkoły, Przedszkola, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, "Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebin
			PWR(26).1.3.4.2. Liczba uczestników szkoleń	Szkoły, Przedszkola, Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebini, "Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebin
			PWR(26).1.3.4.3. Krótki opis sposobu realizacji zadania, poszerzony o infor-	Szkoły, Przedszkola, Ośrodek Pomocy

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty
			mację o instytucjach współpracujących, proszę ponadto określić, czy działanie ma charakter: ciągły, czy jednorazowy? (jeżeli nie dotyczy, proszę wpisać "nie dotyczy")	Społecznej w Trzebini, "Świetlica Plus" Placówka Wsparcia Dziennego w Trzebin

Źródło: opracowanie własne

5.2. Wartości referencyjne mierników

Mierniki przyjęte w Programie, będą w kolejnych latach jego obowiązywania, służyły ocenie skuteczności podejmowanych działań. W celu zapewnienia efektywności wdrażanych rozwiązań została opracowana tabela wartości bazowych i referencyjnych dla wszystkich wskaźników. Wartości bazowe dla mierników zostały wyznaczone na podstawie ich odczytów za okres 2024 roku, z uwzględnieniem obserwacji odnotowanych podczas ewaluacji dotychczas obowiązującego Programu. Wprowadzona została również wartość referencyjna, która określa kierunek zmian lub wartość graniczną ich odczytów. Wartości referencyjne wyrażane są odrębnie dla każdego miernika i przyjmują następującą postać: maksimum lub minimum. Należy je odczytywać jako wartości pożądane w trakcie realizacji procesów będących pochodnymi celów i działań przyjętych w Programie. Szczegółowe wartości bazowe i referencyjne mierników zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela nr 11 - Wartości bazowe i referencyjne mierników

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
PWR(26).1.1.1. Obejmowanie wsparcie asystenta rodzin biologicznych, w celu przywrócenia dziecka z pieczy zastępczej do tych rodziny lub niedopuszczenia do ich umieszczenia w pieczy zastępczej	PWR(26).1.1.1.1. Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny	40	maksimum	rok
PWR(26).1.1.2. Prowadzenia poradnictwa dla rodzin w kryzysie i tworzenie systemu szybkiej interwencji	PWR(26).1.1.2.1. Liczba osób objętych pomocą	100	minimum	rok
	PWR(26).1.1.2.2.	50	minimum	rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
	Liczba rodzin objętych pomocą			
PWR(26).1.1.3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży np: zajęcia wyrównawcze poprawiające braki w edukacji	PWR(26).1.1.3.1. Liczba zajęć	1500	minimum	rok
	PWR(26).1.1.3.2. Liczba uczestników	650	minimum	rok
PWR(26).1.1.4. Rozwój zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży umożliwiających realizację zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego zajęcia pozalekcyjne kształtujące zainteresowania tj.: , zabawowo – rozrywkowe sportowo – turystyczne, rekreacyjno – kulturalne, usługowo – opiekuńcza techniczne, konsumpcyjne.	PWR(26).1.1.4.1. Liczba zajęć	800	minimum	rok
	PWR(26).1.1.4.2. Liczba uczestników	3200	minimum	rok
PWR(26).1.1.5. Budowanie i utrzymanie sieci wsparcia dla dzieci i młodzieży na terenie gminy	PWR(26).1.1.5.1. Liczba osób korzystających ze wsparcia dziennego	100	minimum	rok
	PWR(26).1.1.5.2. Liczba placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej	5	minimum	rok
	PWR(26).1.1.5.3. Liczba placówek wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	4	minimum	rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
PWR(26).1.1.6. Udzielanie pomocy dla rodzin doświadczających trudności z powodów: bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeby ochrony macierzyństwa	PWR(26).1.1.6.1. Liczba rodzin otrzymujących pomocy społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	400	maksimum	rok
	PWR(26).1.1.6.2. Liczba rodzin otrzymujących pomocy społeczną z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa	60	maksimum	rok
PWR(26).1.2.1. Włączanie rodziców w życie szkoły poprzez organizowanie wspólnych imprez, uroczystości	PWR(26).1.2.1.1. Liczba imprez	100	minimum	rok
	PWR(26).1.2.1.2. Liczba uczestników	1000	minimum	rok
PWR(26).1.2.2. Organizowanie lokalnych spotkań rodzinnych, /imprez, zabaw, festynów/, organizowanie spotkań o charakterze kulturalnym	PWR(26).1.2.2.1. Liczba spotkań, imprez	100	minimum	rok
PWR(26).1.2.3. System ulg w korzystaniu z infrastruktury kulturalno – sportowej i oświatowej Gminy adresowana dla rodzin 3+	PWR(26).1.2.3.1. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny	1300	minimum	rok
	PWR(26).1.2.3.2. Liczba wydanych Trzebińskich Kart	2000	minimum	rok
PWR(26).1.3.1. Realizacja programów profilaktycznych celem przeciwdziałania: przemocy, różnym formom uzależnień oraz ich skutkom.	PWR(26).1.3.1.1. Liczba programów	40	minimum	rok
	PWR(26).1.3.1.2. Liczba uczestników	1500	minimum	rok
PWR(26).1.3.2. Organizowanie spotkań edukacyjnych dla rodziców w zakresie problemów związanych z wychowaniem dzieci np. „Szkoła dla Rodziców”.	PWR(26).1.3.2.1. Liczba spotkań edukacyjnych	50	minimum	rok
	PWR(26).1.3.2.2.	500	minimum	rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
PWR(26).1.3.3. Prowadzenie grup edukacyjnych, samopomocowych i grup wsparcia dla rodzin i ich członków.	Liczba uczestników			
	PWR(26).1.3.3.1. Liczba utworzonych grup	3	minimum	rok
PWR(26).1.3.4. Podnoszenie kwalifikacji specjalistów udzielających wsparcia dla rodzin	PWR(26).1.3.3.2. Liczba uczestników	80	minimum	rok
	PWR(26).1.3.4.1. Liczba szkoleń	10	minimum	rok
	PWR(26).1.3.4.2. Liczba uczestników szkoleń	30	minimum	rok

Źródło: opracowanie własne

6. Zakładane rezultaty Programu

Wśród głównych rezultatów Programu Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia oczekuje się m. in.:

- Zwiększenie efektywności pomocy kierowanej do rodzin dysfunkcyjnych;
- Objęcie opieką rodzin wykluczonych społecznie;
- Wzmocnienie rodzin niewymagających wsparcia;
- Optymalizacja i zwiększenie efektywności działań instytucji działających na rzecz rodziny;
- Utrzymanie na odpowiednim poziomie struktury i procedur w zakresie niesienia pomocy rodzinom z terenu gminy Trzebinia;
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa oraz terapii i mediacji dla rodzin dotkniętych sytuacjami kryzysowymi;
- Rozbudowę katalogu form wsparcia w postaci: grup wsparcia, terapeutycznych, edukacyjnych, warsztatów dla rodzin biologicznych, zastępczych oraz wspierających;
- Podniesienie profesjonalizmu kadry pracującej w kierunku poprawy funkcjonowania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

7. Adresaci Programu

Adresatami Programu Wspierania Rodziny są przede wszystkim:

- Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, ze względu na problem uzależnienia, przemocy, zagrożenia ubóstwem, bezradnością, mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- Kobiety w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych;
- Przedstawiciele szerokiego grona gminnych instytucji i służb pracujących na rzecz rodzin i dzieci;
- Uczniowie i nauczyciele placówek edukacyjnych na terenie gminy Trzebinia;
- Mieszkańcy gminy Trzebinia.

8. Źródła finansowania

Realizacja Programu w aspekcie ram finansowych opiera się o następujące źródła finansowe:

1. środki własne gminy,
2. środki własne powiatu chrzanowskiego,
3. środki rządowych lub pozarządowych programów celowych,
4. dotacje z budżetu państwa,
5. środki własne organizacji pozarządowych, które działają na terenie gminy Trzebinia,
6. środki pomocowych funduszy Unii Europejskiej.

9. Monitoring i ewaluacja

Zapewnienie realizacji Programu w sposób gwarantujący osiągnięcie zakładanych rezultatów możliwe jest tylko w sytuacji, kiedy na etapie jego realizacji badamy postępy i efekty z podejmowanych zadań. Program Wspierania Rodziny jest dokumentem o charakterze średnio okresowym, z tego też powodu mogą wystąpić na etapie jego realizacji trudności, których nie przewidywaliśmy w momencie jego budowania. Nierzadko zdarza się też, że czynniki płynące z otoczenia uległy zmianie, co może powodować zakłócenia w realizacji Programu. Występowanie tzw. czynników ryzyka jest jedną z istotnych przyczyn wpływających na nieosiągnięcie zakładanych celów. Dlatego należy na każdym etapie realizacji Programu brać je pod uwagę i odpowiednio reagować na niedopasowania wewnętrzne i zewnętrzne, zakłócające osiągnięcie spodziewanych rezultatów.

Mechanizmem, którego zadaniem jest zapewnienie osiągnięcia celów strategicznych oraz operacyjnych i odpowiednio wczesne reagowanie na wewnętrzne i zewnętrzne czynniki ryzyka jest ewaluacja. Głównym jej zadaniem jest polepszenie efektywności i wydajności wdrażanych działań, co bezpośrednio przyczynia się do zapewnienia realizacji celów przyjętych w Programie. Ponadto wyszczególnia się inne, bardziej specyficzne cele ewaluacji, wśród których można wymienić m.in.

- określenie efektów podjętych działań,

- zapewnienie lepszego zaspokojenia oczekiwań odbiorców końcowych programów lub działań,
- poprawa jakości programów,
- podniesienie kompetencji zawodowych osób realizujących programy lub zadania,
- dostarczenie informacji koniecznych do podejmowania decyzji i oceny skutków,
- pogłębienie odpowiedzialności za realizację programów i zadań wśród wszystkich podmiotów realizujących,
- poprawa procedur i eliminowanie działań nieefektywnych.

Ewaluacja jest mechanizmem, który zapewnia utrzymanie jakości podejmowanych działań i przyczynia się do skutecznego osiągania zakładanych celów. Projektując proces ewaluacji należy określić jej podstawowy zakres, tzn. dokładnie wskazać obszary obejmowane badaniem ewaluacyjnym. Ważnym na tym etapie jest wybór istotnych elementów z punktu widzenia realizacji Programu. Ewaluacja musi skupić się na czynnikach zewnętrznych oraz wewnętrznych, które decydują o powodzeniu w osiąganiu przyjętych celów i rezultatów. Nie wydaje się zasadnym prowadzenie ewaluacji na elementach i obszarach, które z punktu widzenia realizacji Programu są mało znaczące lub nie wpływają istotnie w bezpośredni sposób na osiąganą cele. Ważną jest również częstotliwość prowadzenia badań ewaluacyjnych, odnosząc to zagadnienie do Programu Wspierania Rodziny przyjmujemy, że badania takie będą prowadzone po zakończeniu trzyletniego okresu jego obowiązywania. W ramach ewaluacji zostaną wykonane następujące czynności:

- określenie przedmiotu badań
- wybór metodologii i przeprowadzenie badań
- analiza wyników badań
- przyjęcie wniosków i rekomendacji

Na etapie projektowania ewaluacji osoby kluczowe dla realizacji Programu określą, w jaki sposób przyjęte zostaną dane bazowe, które będą stanowiły punkt odniesienia dla prowadzonych badań ewaluacyjnych. Naturalnym w tej sytuacji jest posłużenie się przyjętymi miernikami (wskaźnikami), określonymi w Programie, jednak dla zapewnienia elastyczności i właściwego reagowania na zmieniające się otoczenie dopuszczalnym jest skonstruowanie nowego benchmark'u, który w ramach realizowanych zadań będzie lepiej opisywał rezultaty i ich wpływ na otoczenie.

Całość prac związanych z procesem ewaluacji podsumowana zostanie w raporcie ewaluacji, stanowiącym dokument oceniający rezultaty podejmowanych dotychczas działań oraz wskazującym czynniki ryzyka i działania korygujące w sytuacji, gdy osiągnięcie celów strategicznych nie powiodło się. Raport ewaluacyjny sporządzany jest i przedkładany Burmistrzowi Gminy Trzebinia w terminie do końca kwietnia roku następującego po badanym okresie.

Ponadto, co roku prowadzony będzie monitoring, którego celem jest bieżące badanie czy realizacja Programu przebiega we właściwy sposób oraz czy nie występują zakłócenia zmniejszające szanse osiągnięcia zakładanych rezultatów. Zakres badania monitoringowego obejmuje zespół mierników (wskaźników) opisanych w Programie. Okresowy monitoring

kończy się raportem zawierającym: wnioski i podsumowanie. Raport z monitoringu przygotowywany jest przez zespół odpowiedzialny za realizację Programu i w terminie do końca marca roku następującego po badanym, przedkładany jest Burmistrzowi Gminy Trzebinia. Kluczowym pytaniem, na które musi znaleźć odpowiedź niniejszy zespół brzmi: czy działania realizowane w roku poprzednim przyczyniły się do osiągnięcia zakładanych celów? W roku kalendarzowym, w którym realizowane są badania ewaluacyjne odstępujemy się od obowiązku sporządzenia raportu z monitoringu. Jednakże dla zachowania ciągłości łańcucha danych, koniecznym jest przeprowadzenie badań w zakresie przyjętych mierników.

Spis tabel

Tabela nr 1 - Liczba mieszkańców powiatu chrzanowskiego wg miejsca zamieszkania w podziale na gminy w latach 2020-2024 (stan na koniec roku).....	27
Tabela nr 2 – Powody przyznania pomocy z Ośrodka Pomocy Społecznej, na terenie gminy Trzebinia, w latach 2022-2024.....	33
Tabela nr 3 - Leczenie odwykowe pacjentów z terenu gminy Trzebinia w latach 2020-2024.....	38
Tabela nr 4 - Typy rodzin objętych pomocą społeczną na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	39
Tabela nr 5 - Charakterystyka pracy asystenta rodziny na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	40
Tabela nr 6 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	42
Tabela nr 7 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	43
Tabela nr 8 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	44
Tabela nr 9 – Analiza SWOT.....	47
Tabela nr 10 – Cele, działania i wskaźniki oraz podmioty realizujące Program Wspierania Rodziny w Gminie Trzebinia na lata 2026 - 2028.....	49
Tabela nr 11 - Wartości bazowe i referencyjne mierników.....	57

Spis wykresów

Wykres nr 1 - Rozkład ludności powiatu chrzanowskiego wg stanu na koniec 2024 roku.....	25
Wykres nr 2 - Udział mieszkańców gm. Trzebinia wg płci w latach 2020-2024 (stan na koniec roku).....	26
Wykres nr 3 – Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Trzebinia w porównaniu do powiatu chrzanowskiego w latach 2020 - 2024 (stan na koniec roku).....	28
Wykres nr 4 - Ludność gminy Trzebinia w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2020-2024 (stan na koniec roku).....	29
Wykres nr 5 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w procentach w latach 2020-2024 na terenach: kraju, województwa i powiatu.....	30
Wykres nr 6 - Bezrobotni zarejestrowani wg płci na terenie gminy Trzebinia w latach 2020-2024...31	
Wykres nr 7 – Udział bezrobotnych zarejestrowanych, na terenie powiatu chrzanowskiego, pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w 2024 roku.....	32

Wykres nr 8 – Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	35
Wykres nr 9 – Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z uwagi na potrzeby ochrony macierzyństwa na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	36
Wykres nr 10 - Liczba rodzin i osób w rodzinach, które otrzymały wsparcie z Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu alkoholizmu na terenie gminy Trzebinia w latach 2022-2024.....	37